



# POGLED PREMA NAPRIJED

– iskustva mladih u NEET statusu  
i preporuke za unaprjeđenje



## IMPRESUM:

Pogled prema naprijed – iskustva mladih u NEET statusu i preporuke za unapređenje

Publikacija je nastala u okviru programa „Utjecaj na sustave za podršku djeci i mladima u NEET statusu“, kroz partnerstvo Ureda UNICEF-a za Hrvatsku i Mreže mladih Hrvatske, s ciljem unaprjeđenja politika i sustava podrške za smanjenje udjela mladih u NEET statusu u Hrvatskoj te njihove uspješnije integracije u obrazovni sustav i tržište rada.

Ured UNICEF-a za Hrvatsku i Mreža mladih Hrvatske zahvaljuju svim mladim osobama i stručnjacima koji su sudjelovali u provedenim intervjuima i podijelili svoja mišljenja i iskustva, čime su doprinijeli boljem razumijevanju izazova i prilika za unapređenje položaja mladih u NEET statusu u Hrvatskoj.

**Naslov:** Pogled prema naprijed – iskustva mladih u NEET statusu i preporuke za unaprjeđenje

**Nakladnik:** Ured UNICEF-a za Hrvatsku

**Autori:** Josip Miličević, Jelena Ostojić

**Lektura:** Mirela Dakić

**Grafičko oblikovanje:** Vanja Nikolić, Centar pažnje

**Fotografija:** iStock/Amparo Garcia

Zagreb, svibanj 2026.

Sva prava pridržava nakladnik.

Prilikom korištenja citata i materijala iz ove publikacije, molimo navedite izvor:

Miličević, J. & Ostojić, J., (2026). *Pogled prema naprijed - iskustva mladih u NEET statusu i preporuke za unapređenje*, Ured UNICEF-a za Hrvatsku

Za sve obavijesti možete se obratiti nakladniku.

Ova publikacija ne izražava nužno službene stavove UNICEF-a.

Izrazi koji se koriste u ovoj publikaciji, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i jednako se odnose na muški i ženski rod.

Ured UNICEF-a zahvaljuje svim građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama omogućili izradu ove publikacije.

ISBN: 978-953-7805-48-7

# Sadržaj

1. Pojmovnik .....	4
2. Sažetak.....	5
3. Uvod: Status NEET i njegove moguće negativne posljedice .....	7
4. Stanje u Republici Hrvatskoj vezano za mlade u NEET statusu te mogućnosti njihovog povratka u sustav obrazovanja ili na tržište rada.....	11
5. Metodologija .....	16
6. Ključni nalazi intervjua sa stručnjacima.....	19
7. Ključni nalazi intervjua s NEET mladima.....	23
8. Primjeri dobre prakse iz Europske unije .....	28
9. Preporuke .....	32
10. Zaključak.....	36
11. Bibliografija .....	38
12. Prilozi.....	42

# 1. Pojmovnik

CISOK	Centar za informiranje i savjetovanje o karijeri
ESF	Europski socijalni fond
EUROFOND	European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta)
GzM	Garancija za mlade
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
Mladi u NEET statusu	mladi koji nisu u sustavu obrazovanja, ne polaze neki program prekvalifikacije ili osposobljavanja te nisu aktivni na tržištu rada, odnosno nisu zaposleni i ne traže posao (engl. NEET – Not in Education, Employment or Training)
MMH	Mreža mladih Hrvatske
MRMSOSP	Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike
MZOM	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih

## 2. Sažetak

Ovaj dokument nastao je u okviru programske suradnje Ureda UNICEF-a za Hrvatsku i Mreže mladih Hrvatske (MMH) s ciljem analize trenutnog položaja mladih u NEET statusu (engl. NEET – *Not in Education, Employment or Training*; mladi koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju) te pružanja jasnih i utemeljenih **preporuka donositeljima odluka** o tome kako pružiti podršku mladima u NEET statusu da se vrate u sustav obrazovanja ili da se uključe na tržište rada. Dokument je izrađen na temelju analize postojećih mjera, intervjua sa stručnjacima i mladima s iskustvom NEET statusa te analize međunarodnih primjera dobre prakse. Rad je namijenjen donositeljima odluka u Republici Hrvatskoj.

Prosječna stopa mladih, onih u dobi od 15 do 29 godina, u NEET statusu na razini Europske unije u 2024. godini iznosila je 11 %, dok je u Hrvatskoj bila nešto niža, 10.6 %.<sup>1</sup> Postotak mladih u NEET statusu kontinuirano pada posljednjih deset godina, kako na razini Hrvatske tako i na razini cijele EU. Garancija za mlade (GzM) ključni je program EU-a kojim se nastoji potaknuti što brže uključivanje mladih u obrazovanje ili na tržište rada te prevenirati njihov ulazak u NEET status. Mjere koje Hrvatska provodi u okviru Garancije za mlade raznolike su te su usmjerene na povratak u obrazovanje, aktivaciju na tržištu rada ili dodatno osposobljavanje.

Hrvatska je kontinuirano od uvođenja Garancije za mlade (2014. godine) donosila dokumente s ciljem operacionalizacije mjera usmjerenih na povratak u obrazovanje, aktivaciju na tržištu rada ili dodatno osposobljavanje, kao što je *Plan implementacije Garancije za mlade*. No, **od 2024. godine Hrvatska nema Plan implementacije Garancije za mlade niti neki drugi strateški dokument koji određuje operativnu podršku**<sup>2</sup>. Posljednji takav dokument bio je *Nacionalni plan implementacije Garancije za mlade za razdoblje 2022. – 2023.* Na razini EU-a prepoznata je potreba za dodatnim fokusom na mlade iz ranjivih skupina, a u dosadašnjim dokumentima u Hrvatskoj kao mladi u ranjivim skupinama isticani su mladi Romi, mlade osobe s invaliditetom, mladi iz alternativne skrbi te mladi nižeg socioekonomskog statusa.

Tijekom prikupljanja podataka i preporuka za ovaj dokument, točnije u intervjuima s 12 mladih i 10 stručnjaka, provedenih tijekom ljeta i jeseni

---

[1] [https://ec.europa.eu/eurostat-statistics-explained/index.php?title=Statistics\\_on\\_young\\_people\\_neither\\_in\\_employment\\_nor\\_in\\_education\\_or\\_training&data](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training&data)

[2] <https://gzm.hr/wp-content/uploads/2023/01/Plan-implementacije-Garancije-za-mlade-2022-2023.pdf>

2025. godine, poseban **fokus stavljen je na dvije ranjive skupine i njihova iskustva u NEET statusu. To su Romi s iskustvom NEET statusa te osobe iz alternativne skrbi s iskustvom NEET statusa.**

Temeljem analize postojećih mjera i podataka dobivenih kroz konzultacije s mladima identificirani su ključni prostori za dodatna poboljšanja u sustavu, koja bi vodila još izraženijem opadanju postotka mladih u NEET statusu u budućnosti. Opća preporuka primarno se tiče **donošenja novog Plana implementacije Garancije za mlade**, kako bi postojao jedan glavni dokument koji se sveobuhvatno bavi pitanjima mladih, a u kojem će se poseban naglasak staviti na **mjere usmjerene na mlade** u nepovoljnom položaju. Intervjui provedeni u svrhu ove analize pokazali su da postojeće mjere ne uspijevaju dosegnuti i adekvatno obuhvatiti najranjivije, što posljedično često rezultira njihovim dugotrajnim ostankom u NEET statusu.

Zato ovaj dokument predlaže sljedeće preporuke za unapređenje: **razvoj individualnog pristupa** kako bi mjere odgovorile na specifične potrebe korisnika, **uvođenje sustava ranog prepoznavanja** radi potencijalnog sprečavanja ulaska u NEET status, **uključivanje mladih u proces oblikovanja mjera** kako bi one bile razumljivije i prilagođenije mladima i njihovim aktualnim potrebama te **sveobuhvatni pristup mladima** u NEET statusu ili u riziku od ulaska u NEET status, s obzirom na to da su problemi s kojima se mladi suočavaju uglavnom višeslojni te da sama mogućnost povratka u obrazovanje ili poticaji za zapošljavanje nisu dovoljni da spriječe povratak u NEET status.

# 3. Uvod: Status NEET i njegove moguće negativne posljedice

*Cilj je ovog poglavlja opisati tko su mladi u NEET statusu u RH i koji su njihovi izazovi pri ponovnom ulasku u sustav obrazovanja, osposobljavanja i zaposlenja. Poglavlje nudi opis NEET statusa, opis mladih koji se nađu u dugotrajnom NEET statusu u RH te posljedice vezane za dugoročni NEET status te najavljuje ostatak dokumenta.*

Mladima u NEET statusu smatraju se sve mlade osobe koji nisu u sustavu obrazovanja, ne sudjeluju u programima prekvalifikacije ili osposobljavanja te nisu aktivne na tržištu rada, odnosno nisu zaposlene niti prijavljene na Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ). Dakle, riječ je o mladima koji se uglavnom nalaze izvan „sustava“, što znači da ne sudjeluju u sustavu obrazovanja niti u sustavu zapošljavanja. To posljedično znači da do mladih u NEET statusu institucije koje im nude prilike ne uspijevaju doprijeti putem svojih uobičajenih kanala i svojim redovnim radom.

Važno je odmah naglasiti da pojam **NEET opisuje status tih osoba, ali ne njihove osobine ili identitet**. Drugim riječima, NEET opisuje trenutnu situaciju iz koje mlada osoba može izaći. Također, važno je istaknuti da nezaposlenost sama po sebi ne znači da je mlada osoba automatski u NEET statusu. Mlade osobe koje Hrvatski zavod za zapošljavanje evidentira kao nezaposlene uglavnom su „ekonomski aktivne“, aktivno traže posao i vjerojatno neće dulje vrijeme ostati na zavodu. S druge strane, **osobe u NEET statusu nezaposlene su, ali nisu evidentirane na zavodu**, a ako i traže posao, to najčešće čine putem vlastitih mehanizama i kanala, a manji dio njih aktivan<sup>3</sup> i u drugim oblicima privređivanja, uključujući sivu i crnu ekonomiju<sup>4</sup>.

Iako je kratkotrajna nezaposlenost nešto sasvim uobičajeno tijekom radnog vijeka, ulazak u NEET status, a posebno dugotrajno zadržavanje u njemu, može imati značajne **dugoročne negativne posljedice**. Međunarodna istraživanja<sup>5</sup> pokazala su da dugotrajno zadržavanje u NEET statusu smanjuje vjerojatnost pronalaska posla, a kada do njega i dođe, mladi često dobivaju lošije plaćene poslove. To također povećava vjerojatnost ulaska u siromaštvo, kao i niže mirovine, čime se negativne posljedice produžuju i izvan radnog vijeka. Time mlade

[3] <https://hrcak.srce.hr/file/370122>

[4] <https://www.gov.scot/publications/consequences-risk-factors-geography-young-people-education-employment-training-neet-research-findings/>

[5] <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0950017020973882>

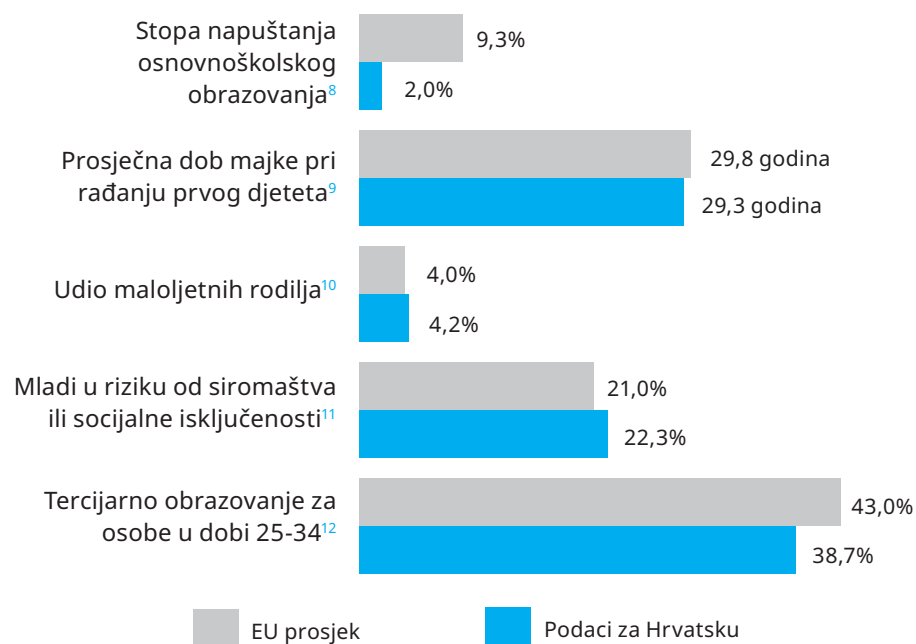
osobe koje su dugoročno u NEET statusu imaju **dvostruko negativan utjecaj na državu**: nisu radno aktivne, što znači da ne uplaćuju poreze ni doprinose za održavanje mirovinskog i zdravstvenog sustava, već naprotiv, ovise o socijalnim transferima<sup>6</sup>. Upravo zbog toga, države imaju ne samo socijalnu već i ekonomsku potrebu za intervencijom.

Mladi u NEET statusu, kako u Hrvatskoj tako i u EU, predstavljaju **heterogenu skupinu**, a samo **zadržavanje u NEET statusu direktno je povezano s drugim nepovoljnim faktorima, poput socijalne isključenosti, (ekstremnog) siromaštva te dugotrajne nezaposlenosti**. Prema klasifikaciji EUROFOUND-a (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions), NEET osobe dijele se na **kratkotrajno nezaposlene, dugotrajno nezaposlene, nezaposlene zbog obiteljskih obveza, obeshrabrene, nezaposlene zbog bolesti i ostale NEET osobe**<sup>7</sup>.

Europska i nacionalna istraživanja pokazuju da postoje različiti faktori rizika koji utječu ili koreliraju s ulaskom u NEET status. Među najčešćima su: **niska razina obrazovanja ili rani prekid obrazovanja, invaliditet, (rano) roditeljstvo, poteškoće s mentalnim zdravljem te migrantsko porijeklo (imigranti ili djeca imigranata)**. Dodatni faktori rizika uključuju **probleme tijekom školovanja** (izostanci, loše ocjene), zatim **probleme neusklađenosti struke/obrazovanja s trenutnim tržištem rada, niski socioekonomski status obitelji te odrastanje u jednoroditeljskim obiteljima**. Sociološka istraživanja potvrđuju da prisutnost većeg broja rizičnih faktora posljedično povećava i vjerojatnost ulaska u NEET status. U tablici u nastavku prikazana je usporedba između Hrvatske i EU prosjeka za neke od identificiranih rizika.

**Tablica 1**

*Usporedba faktora rizika između Hrvatske i EU prosjeka*



[6] <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/exploring-diversity-neets>

[7] <https://assets.eurofound.europa.eu/f/279033/7d3f5aff4e/ef1602en2.pdf>

[8] <https://education.ec.europa.eu/resources-and-tools/data-and-analysis-on-education-and-skills/key-trends-in-education/early-school-leaving-in-the-eu>

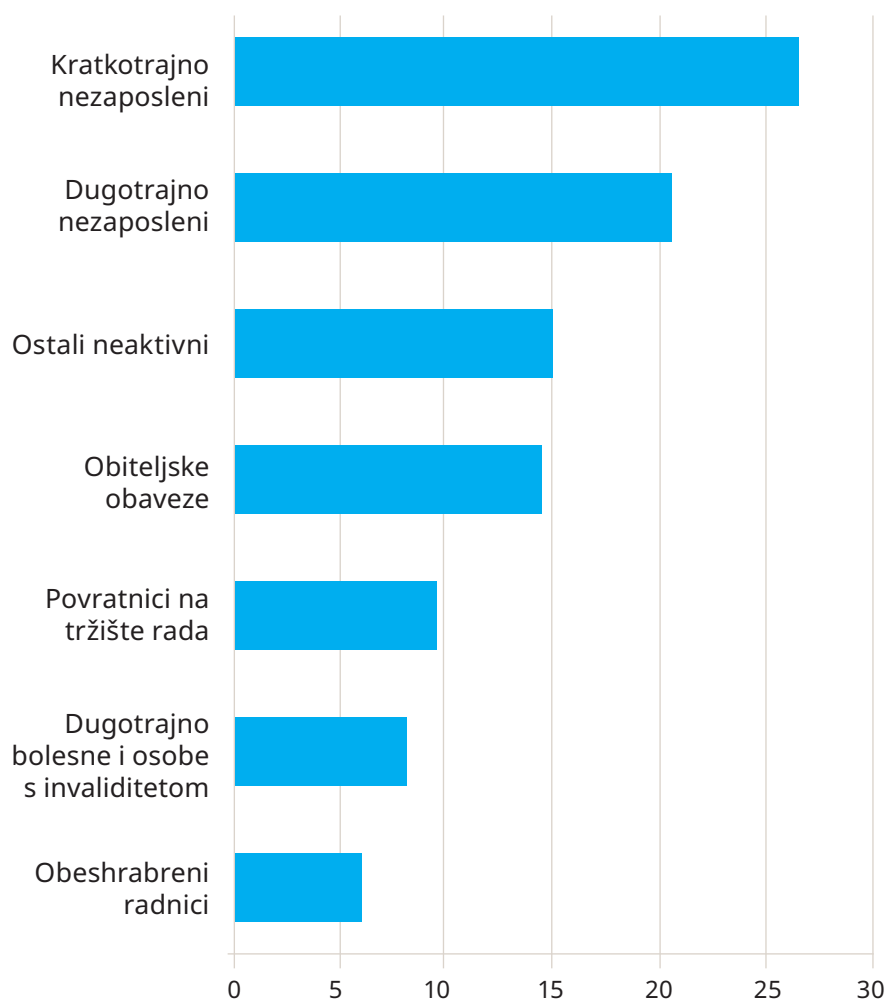
[9] <https://w3.unece.org/PXWeb/en/Table?IndicatorCode=34>

[10] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20170808-1>

[11] [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living\\_conditions\\_in\\_Europe\\_-\\_poverty\\_and\\_social\\_exclusion](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion)

[12] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240527-1>

S druge strane, samo bivanje u NEET statusu, osim nepovoljnih ekonomskih utjecaja, često ima **negativne posljedice i na mentalno zdravlje**, kao i na **socijalizaciju** tih osoba. Budući da je jedna od glavnih karakteristika NEET statusa to što je mlada osoba izvan sustava, time je automatski i teže prikupiti podatke o sociodemografskoj strukturi. Ono što se češće prati i evidentira jest struktura NEET osoba s obzirom na njihov odnos prema tržištu rada.



**Slika 1**

*Struktura NEET populacije u EU prema EUROFOUND-u, 2015.*

Upravo su mladi iz ranjivih skupina oni koji, u odnosu na opću populaciju mladih, imaju veću vjerojatnost ulaska u NEET status, kao i veću vjerojatnost dugotrajnog zadržavanja u njemu. Također su skloniji ranom napuštanju obrazovanja, što direktno utječe i na njihovu zapošljivost. Naime, bez završene osnovne škole u Hrvatskoj je nemoguće steći bilo kakvu kvalifikaciju, što znači da gotovo nijedna mjera aktivacije na tržištu rada ili program prekvalifikacije nije dostupan osobama bez završene osnovne škole. Zbog toga je u ovoj analizi, točnije u intervjuima s mladima i stručnjacima, **poseban fokus**

**stavljen na dvije ranjive skupine i njihova iskustva u NEET statusu.** To su **Romi s iskustvom NEET statusa te osobe iz alternativne skrbi s iskustvom NEET statusa.** Sudionici intervjua uzorkovani su upravo prema tim karakteristikama. Ciljano su odabrane mlade osobe koje su trenutno u NEET statusu ili su ga iskusile nakon završetka ili napuštanja obrazovanja. Detaljnija struktura intervjuiranih sudionika bit će predstavljena kasnije u dokumentu. Fokus je stavljen na ranjive skupine jer istraživanja (Bežovan et al., Majdak et al., Tomić) pokazuju da postojeće mjere iz Garancije nisu dovoljne, odnosno da ne odgovaraju u potpunosti na potrebe ovih skupina. Stoga je cilj ovog dokumenta **detaljnije analizirati prepreke u postojećem sustavu te ponuditi konkretne i ostvarive preporuke koje bi doprinijele smanjenju stope mladih u NEET statusu, kao i smanjenju dugotrajnog zadržavanja u tom statusu.**

U nastavku dokumenta prikazuje se pregled postojećeg stanja u Hrvatskoj, analiza institucionalnih praksi usmjerenih na ostvarivanje pozitivnog učinka te razmatranje ključnih čimbenika koji utječu na ulazak mladih u NEET status. Zatim će se predstaviti metodologija provođenja intervjua, što uključuje uzorkovanje sudionika. Nakon toga izneseni su ključni nalazi intervjua provedenih sa stručnjacima te nalazi intervjua s mladim osobama s iskustvom NEET statusa, a završno su predstavljene preporuke proizašle iz cjelokupne analize.

# 4. Stanje u Republici Hrvatskoj vezano za mlade u NEET statusu te mogućnosti njihovog povratka u sustav obrazovanja ili na tržište rada

*Cilj je ovog poglavlja prikazati trenutno stanje u Hrvatskoj. Predstavljani su ključni podaci o mladima u NEET statusu u Hrvatskoj, o specifičnim ranjivim skupinama, kao i o postojećim mjerama i dokumentima kojima središnja država i Europska unija podupiru aktivaciju mladih, primarno fokusirano na Garanciju za mlade. Približeni su problemi i prepreke s kojima se NEET mladi suočavaju te su prikazane posljedice njihovog (dugotrajnog) zadržavanja u NEET statusu.*

[13] <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/15191320/KS-06-22-076-EN-N.pdf/7d72f828-9312-6378-a5e7-db564a0849cf?t=1666701213551>

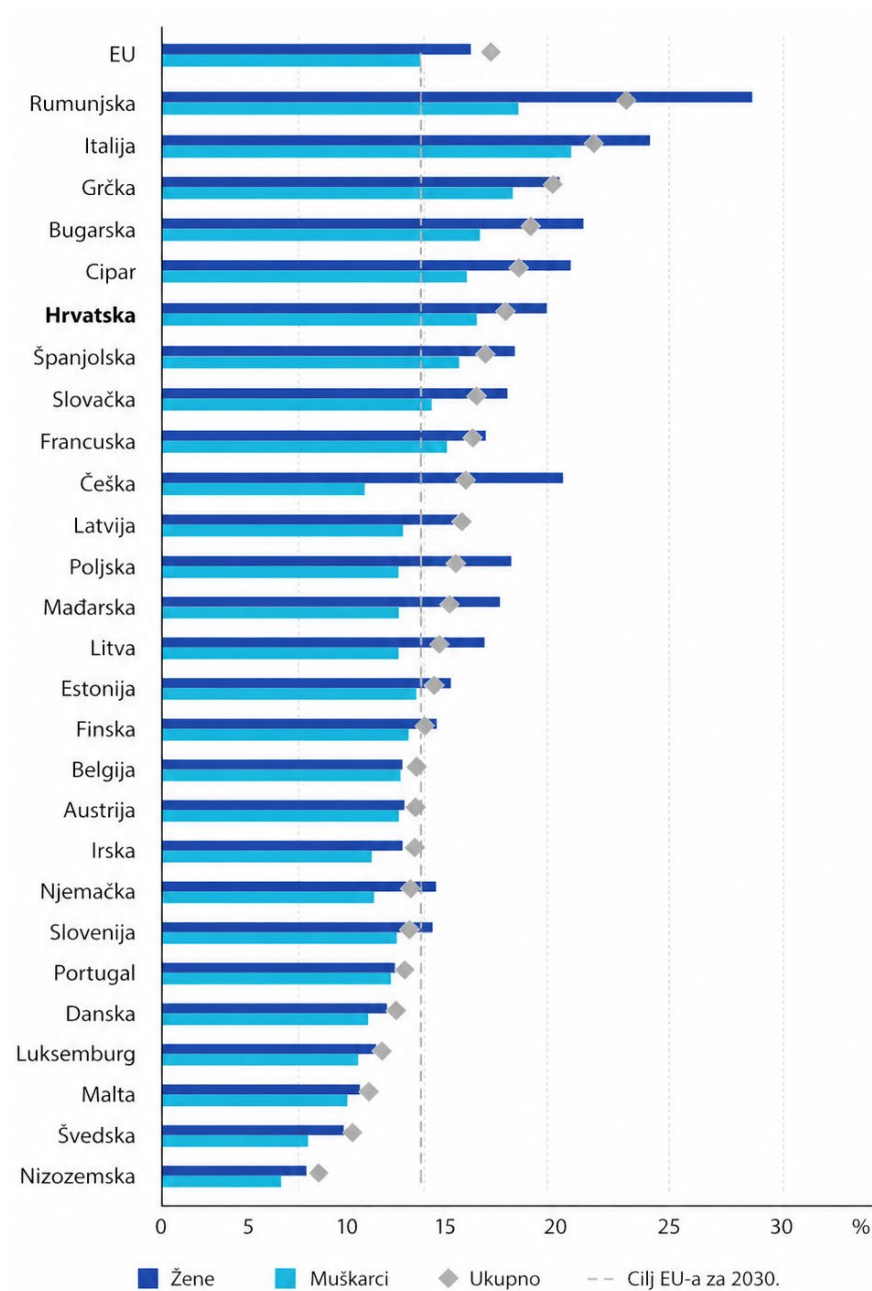
[14] <https://www.euronews.com/business/2025/08/23/young-people-neither-in-employment-nor-in-education-which-european-countries-are-worst-off>

[15] [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT\\_LF-SE\\_20\\$DV\\_1101/default/table](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LF-SE_20$DV_1101/default/table)

## Mladi u NEET statusu u Hrvatskoj

Mladi u dobi od 15 do 30 godina trenutno čine oko 16 % ukupnog stanovništva Hrvatske, što je usporedivo s udjelom mladih u EU<sup>13</sup>. Također, podaci o mladima u NEET statusu u Hrvatskoj približno odgovaraju EU prosjeku. U 2024. godini udio mladih u NEET statusu u Hrvatskoj iznosio je 10,6 %<sup>14</sup>, što predstavlja značajan pad u odnosu na 2015. godinu, kada je taj udio bio 19,8 %<sup>15</sup>, dakle, gotovo dvostruko veći. Stopa mladih u NEET statusu, i u Hrvatskoj i u EU, kontinuirano je padala u razdoblju od 2015. do 2020. godine, da bi tijekom pandemijskih godina 2020. i 2021. lagano porasla, nakon čega je u 2022. ponovno zabilježen pad. Tijekom svih tih godina najveću stopu

bilježile su uglavnom zemlje južne i jugoistočne Europe pa se tako i u 2022. na vrhu nalaze Rumunjska, Italija i Grčka.



**Napomena:** poredak zemalja temeljen je na prosjeku žena i muškaraca (u dobi od 15 do 29 godina).

**Izvor:** Eurostat (kod podataka: EDAT\_LFSE\_20)

## Slika 2

*Postotak mladih u NEET statusu, po spolu, u državama EU-a u 2022. godini*

Pad udjela mladih u NEET statusu u ukupnoj populaciji mladih u skladu je s općim trendom gospodarskog oporavka, kako u EU tako i u Hrvatskoj, pri čemu su u istom razdoblju smanjeni i drugi negativni pokazatelji, poput opće nezaposlenosti i nezaposlenosti mladih. Tako je

u periodu od 2015. do 2025. nezaposlenost mladih pala s 43 % na 17 %, dok je opća nezaposlenost pala sa 17 % na 4.4 %.

Kao dio napora za poticanje europske ekonomije i ponovno uključivanje mladih na tržište rada te s ciljem smanjenja nezaposlenosti mladih, Europska unija 2013. godine pokrenula je **Garanciju za mlade** (engl. *Youth Guarantee*), **s posebnim fokusom na mlade u NEET statusu**<sup>16</sup>. U periodu od 2014. do 2020. godine EU i njezine članice uložile su gotovo 9 milijardi eura u Garanciju. U trenutnom financijskom razdoblju (2021. – 2027.) države članice obvezale su se uložiti najmanje 12.5 % od ukupnog ESF+ budžeta od 99 milijardi eura, što predstavlja dodatna značajna ulaganja u ovu inicijativu. Opći cilj Garancije bio je **omogućiti svakoj mladoj osobi (od 16 do 24 godine) da u roku od četiri mjeseca nakon završetka školovanja ili prestanka radnog odnosa dobije kvalitetnu ponudu za zaposlenje, nastavak obrazovanja ili naukovanje/pripravništvo/vježbeništvo**. S vremenom su neke države, a zatim i cijela EU, **proširile ciljanu skupinu na mlade do 29 godina**, prepoznajući potrebe starijih dobnih kohorti izvan prvotnog raspona (16–24). Cilj je aktualne, ojačane Garancije za mlade **smanjiti udio mladih u NEET statusu na manje od 9 % do 2030. godine**<sup>17</sup>. Hrvatska od 2014. godine provodi mjere iz Garancije za mlade te je tijekom provedbe uspješno smanjila stopu nezaposlenosti mladih, stopu dugoročne nezaposlenosti, kao i udio mladih u NEET statusu. Međutim, od kraja 2023. godine nije donesen novi *Plan implementacije Garancije za mlade*. Za provedbu Garancije za mlade u Hrvatskoj je nadležno ministarstvo za rad (trenutno Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, MRMSOSP), iako dio mjera provode i druga tijela te institucije, primarno Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) i Centri za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK centri). Ključni elementi **hrvatske verzije Garancije usmjereni su na dva pravca: aktivacija mladih na tržištu rada** kroz zapošljavanje ili pokretanje vlastitog obrta, i **obrazovanje**, uključujući obrazovanje odraslih te dovršavanje prekinutog formalnog obrazovanja (osnovnoškolskog ili srednjoškolskog) i naukovanje.

[16] [https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/1\\_youth-guarantee.html](https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/1_youth-guarantee.html)

[17] [https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/eu-employment-policies/youth-employment-support/reinforced-youth-guarantee\\_en](https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/eu-employment-policies/youth-employment-support/reinforced-youth-guarantee_en)

[18] <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/nacionalne-manjine-u-republici-hrvatskoj/romi/371>

[19] <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/NPUR%202021-2027/Nacionalni%20plan%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma%202021-2027.pdf>

[20] <https://www.sabor.hr/hr/press/priopcenja/odrzana-tematska-sjednica-o-problemu-nedostatnih-smjestajnih-kapaciteta-za-djecu-u>

### Ranjive skupine u fokusu

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u Hrvatskoj živi nešto manje od 18.000 pripadnika romske nacionalne manjine<sup>18</sup>. Glavni razlog zbog kojeg je poseban fokus stavljen na ovu skupinu jest iznimno **visok udio mladih Roma u NEET statusu. Naime, prema podacima iz 2021. godine, više od 60 % mladih Roma bilo je u NEET statusu**<sup>19</sup>. Hrvatska u usporedbi s većinom zemalja EU-a bilježi nižu stopu ispadanja iz osnovnoškolskog sustava obrazovanja te visoku stopu uključenosti mladih Roma u osnovnu školu. No i dalje je visok udio Roma bez završene osnovne škole ili samo sa završenom osnovnom školom. Upravo rano ispadanje iz formalnih sustava otežava doseg do mladih osoba te povećava vjerojatnost ulaska u NEET status.

Druga su skupina mladi iz alternativne skrbi, također sa značajnim izazovima vezanima za školovanje, osposobljavanje i zapošljavanje nakon navršene 18. godine života. Prema podacima MROSP-a, u 2022. godini **više od 1.200 djece bilo je u rezidencijalnoj alternativnoj skrbi te više od 2.100 djece u obiteljskoj alternativnoj skrbi**<sup>20</sup>. Iako je prelazak u punoljetnost i odluka između nastavka obrazovanja ili izlaska na tržište rada izazovna za svaku mladu osobu, u slučaju mladih

iz alternativne skrbi istovremeno se događa i automatska promjena njihovog statusa, koja rezultira izlaskom iz sustava alternativne skrbi i prelaskom u samostalni život. Programi podrške, primarno kroz mjere poput domskih zajednica, mogu djelomično nadomjestiti potrebe mladih iz skrbi, no nisu zamjena za izgrađenu socijalnu mrežu, što se posebno očituje prilikom izlaska mladih iz alternativne skrbi na tržište rada<sup>21</sup>. Dodatno, u trenutku kada mladi postanu punoljetni, uglavnom prestaje i sustavno praćenje njihovog broja i položaja, što otežava i praćenje njihovog uključivanja na tržište rada ili povratka u obrazovanje.

## Mjere i intervencije države

Upravo je Garancija glavni alat putem kojeg središnja država nastoji adresirati problem velikog broja mladih u NEET statusu. Važno je istaknuti da su u Hrvatskoj sve **mjere iz Garancije dostupne samo mladima koji se prijave u evidenciju HZZ-a**, bilo odlaskom u područni ured bilo putem *online* obrasca. Također, mjere usmjerene direktno na mlade u NEET statusu primarno se ostvaruju u okviru Garancije, iako i neka druga tijela rade na osnaživanju mladih u NEET statusu (npr. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih putem svog natječaja za udruge), no tim programima uglavnom se financira rad udruge koje rade direktno s mladima u riziku od ulaska u NEET status. Stoga je fokus u ovom dijelu dokumenta primarno na Garanciji za mlade. U području zapošljavanja nastoje se ponuditi različite mjere prilagođene potrebama mladih, među kojima se ističu<sup>22</sup>:

**Posao +** je mjera osmišljena kao program podrške teško zapošljivim osobama, poput dugotrajno nezaposlenih, korisnicima zajamčene minimalne naknade, osobama s invaliditetom ili onima bez završene srednje škole. Ova mjera temelji se na individualiziranom pristupu i najbliža je konceptu ciljane intervencije.

**Biram Hrvatsku** mjera je usmjerena na mlade osobe koje su iselile iz Hrvatske, s ciljem poticanja njihovog povratka, a s naglaskom na njihov povratak u slabije razvijena i ruralna područja. Mjera uključuje financijski poticaj za pokretanje vlastitog obrta ili poduzeća nakon povratka u Hrvatsku.

**Potpore za pripravništvo i mlade** mjera je koja je zamijenila SOR (stručno osposobljavanje na radnom mjestu bez zasnivanja radnog odnosa). Primarno je bila usmjerena na mlade bez radnog iskustva, no u 2025. godini proširena je i na mlade s nedovoljno radnog iskustva (manje od godinu dana), a dobna granica pomaknuta je s 24 na 29 godina, čime se očekuje veća iskorištenost ove mjere u budućnosti.

Osim izdvojenih mjera, država koristi i financijske alate poput **fiskalnih olakšica za poslodavce pri zapošljavanju mladih osoba ili direktnog poreznog rasterećenja mladih**. Uz to, posebno se potiče **zapošljavanje u sektorima zelenih i digitalnih radnih mjesta**, putem programa pripravništva ili direktnog zapošljavanja mladih osoba koje država dodatno potiče direktnom financijskom podrškom i olakšicom zapošljavanja mladih na zelenim i digitalnim radnim mjestima<sup>23</sup>.

Osim mjera usmjerenih direktno na tržište rada, dio Garancije bavi se stvaranjem prilika i mogućnosti za nastavak ili dovršetak obrazovanja pa tako i u Hrvatskoj postoje **mjere usmjerene na obrazovnu komponentu**<sup>24</sup>, a tu se posebno ističu:

[21] <https://repozitorij.pravo.unizg.hr/object/pravo:5091/FILE0>

[22] <https://gzm.hr/zelim-raditi/#4>

[23] <https://mjere.hzz.hr/mjere/potpore-za-zaposljavanje-zeleno-digitalno-2026/>

[24] <https://gzm.hr/zelim-se-obrazovati/>

**Vaučeri za obrazovanje odraslih**, koji nisu namijenjeni isključivo mladima u NEET statusu, ali oni svakako čine jednu od ciljanih skupina. Mjera omogućuje dodatno obrazovanje i usavršavanje za različite programe i dodatne vještine, besplatna je, a HZZ refundira troškove prijevoza i osigurava dodatna novčana sredstva za nezaposlene kao podršku tijekom trajanja obrazovanja. Ključan je element ove mjere samostalnost jer sudionici sami biraju program i obrazovnu ustanovu koju žele pohađati.

Iako Hrvatska ima jednu od najnižih stopa ispadanja iz osnovnoškolskog sustava u Europi, i dalje postoji dio mladih osoba koje su prekinule obrazovanje prije završetka. Udio onih koji su odustali od obrazovanja prije završetka raste kada se uračunaju i oni s prekinutom srednjom školom. Budući da je osnovno obrazovanje u Hrvatskoj obvezno, **država omogućava besplatan završetak osnovne škole za odrasle** u ustanovama za obrazovanje odraslih.

U novoj verziji Garancije, kojoj je Europska komisija pridodala pridjev "ojačana", predviđen je precizniji pristup kroz **četiri faze: mapiranje, doseg, priprema i ponuda**. Hrvatska je to eksplicitno navela u prošlom *Planu implementacije Garancije za mlade (2022–2023)*, a mjere su uglavnom bile usmjerene na neku od te četiri faze. Na taj način mlade osobe trebale bi dobiti upravo onu ponudu koja im je najprikladnija, čime bi se povećala učinkovitost mjera, ali i pružila pomoć onima u višestruko nepovoljnim situacijama. Ključna razlika među državama članicama EU-a leži u trenutku intervencije. Neke države već duži niz godina rade na ranom prepoznavanju onih koji su u riziku da uđu u NEET status te na ranoj prevenciji, najčešće već kroz sustav formalnog (osnovnoškolskog) obrazovanja. S druge strane, dio država, a među njima i Hrvatska, nema razvijen sustav ranog prepoznavanja ni praćenja te može djelovati uglavnom tek kada se mladi već nađu u NEET statusu.

# 5. Metodologija

*Ovo poglavlje donosi opis sudionika intervjua s relevantnim stručnjacima i odabranim mladima koji imaju iskustvo NEET statusa te prikazuje način obrade podataka iz intervjua. Također, poglavlje prikazuje i ograničenja vezana za reprezentativnost uzorka te iznosi zaključke koji se mogu izvući iz dobivenih podataka.*

Provedena su ukupno **dvadeset dva intervjua**. **Njih deset provedeno je sa stručnjacima, dok ih je dvanaest provedeno s mladima s iskustvom NEET statusa iz ranjivih skupina, kao što su pripadnici romske nacionalne manjine ili mladi iz sustava alternativne skrbi.**

U pripreмноj fazi izrađen je popis ključnih institucija i stručnjaka koji se bave mladima u NEET statusu, nakon čega su im upiti za sudjelovanje u istraživanju upućeni putem e-maila ili telefona. Također, tijekom provedbe samih intervjua, sudionicima je postavljeno pitanje o drugim relevantnim institucijama i stručnjacima u području mladih u NEET statusu koje bi trebalo uključiti u prikupljanje podataka kako bi se dodatno provjerilo postoji li preklapanje između mapiranih dionika te onih koje pojedini stručnjaci prepoznaju kao relevantne. Budući da odstupanja nije bilo, nije bilo ni potrebe za dodatnim kontaktiranjem novih stručnjaka.

Stručnjaci koji su sudjelovali u intervjuiima obuhvaćali su: dvije osobe zaposlene u organizacijama civilnog društva, dvije osobe zaposlene u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (uključujući jednu osobu zaposlenu u CISOK centru), dvije osobe zaposlene u institucijama lokalne samouprave (Centar za pružanje usluga u zajednici), jednu osobu zaposlenu u MRMSOSP-u, dvije osobe iz znanstvene zajednice te jednu osobu iz akademije.

Osim sa stručnjacima, provedeno je i **ukupno dvanaest intervjua s mladim osobama**, šest s mladićima i šest s djevojkama. Svi sudionici izabrani su prema sljedećim kriterijima: mladi Romi s iskustvom NEET statusa ili mlade osobe iz alternativne skrbi s iskustvom NEET statusa. Među mladim Romima provedeno je sedam intervjua (tri muškarca i četiri žene). Svi su sudionici punoljetni, petero je u dobi od 18 do 24 godine, a dvoje u dobi od 25 do 29 godina. Provedeno je i pet intervjua s mladima iz alternativne skrbi (dva muškarca i tri žene). Svi sudionici također su punoljetni, troje ih je u dobi od 18 do 24 godine, a dvoje u dobi od 25 do 29 godina. Što se tiče najvišeg stupnja obrazovanja, četiri

osobe nisu završile osnovnu školu, tri su završile osnovnu školu, četiri su završile srednju školu (od čega dvije osobe trogodišnju), a jedna osoba završila je preddiplomski studij.

Svi intervjui provedeni su uživo, a sve intervjuirane osobe trenutno žive u Zagrebu. Četvero sudionika imalo je drugačije mjesto odrastanja i pohađanja osnovne škole: jedna osoba u Čakovcu, a troje u Lekeniku (SOS Dječje selo). Istraživači su do sudionika uglavnom došli preko udruga i institucija koje djeluju na terenu, kao što su organizacije civilnog društva koje rade s romskom manjinom (udruge Ambidekster i Romska organizacija mladih) ili s mladima iz alternativne skrbi (udruge MoSt, SOS Dječje selo Hrvatska, Udruga Igra). Udruge su djelovale kao posrednici preko kojih je ostvaren prvi kontakt, a ponekad su volonteri udruga sudjelovali u prvom upoznavanju mlade osobe i istraživača radi stjecanja povjerenja.

Svi razgovori provedeni su metodom polustrukturiranog intervjua s unaprijed pripremljenim protokolom. Pripremljeni protokol pokrivaio je sve ključne teme istraživanja, a odabirom polustrukturiranog intervjua kao metode ostavljen je prostor istraživačima da postave dodatna potpitanja u slučaju novih spoznaja tijekom provedbe intervjua. Na kraju ovog dokumenta priloženi su hodogrami intervjua za stručnjake te intervjua za mlade osobe. Pitanja za stručnjake grupirana su u sljedeće kategorije: sociodemografska obilježja, percepcija i identifikacija mladih u NEET statusu, izazovi u radu s mladima u NEET statusu, provedba mjera i programa usmjerenih na mlade u NEET statusu te preporuke za unapređenje. S obzirom na različite pozicije i uloge intervjuiranih stručnjaka, istraživači su u intervjuiima postavljali sva ili samo dio pitanja iz pojedinih kategorija, prilagođeno relevantnosti za svakog sudionika. Na primjer, stručnjacima koji rade direktno s mladima u NEET statusu postavljeno je više pitanja o izazovima u neposrednom radu s mladima, dok su akademici odgovarali na pitanja koja su relevantna za njihovu stručnu perspektivu. Pitanja za mlade s iskustvom NEET statusa uključivala su detaljniji sociodemografski upitnik (na primjer, obrazovanje oca i majke) te dodatnih 14 pitanja podijeljenih u sljedeće kategorije: iskustvo obrazovanja, iskustvo traženja posla i zapošljavanja, percepcija vlastite uključenosti/isključenosti te preporuke za rješenja. Dodatno, s obzirom na kriterij regrutiranja, pripremljena su i dodatna pitanja, primjerice, mladima iz alternativne skrbi postavljeno je pitanje o iskustvu odrastanja u domu/zajednici.

Svi intervjui sa stručnjacima i mladim osobama provedeni su uživo u periodu između ožujka i srpnja 2025. godine, snimani su uz pomoć snimača ili mobitela te su zatim transkribirani. Prije početka intervjua svim sudionicima predstavljen je dokument o informiranom pristanku, koji su sudionici pročitali i potpisali, s detaljima o ciljevima analize, obradi podataka te zaštiti identiteta intervjuiranih osoba, što uključuje informaciju o tome da će se prilikom citiranja i parafraziranja ukloniti sve informacije koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta mlade osobe. Analizu intervjua proveli su Sandra Rozman Papak i Josip Miličević iz Mreže mladih Hrvatske.

Prigodom uzorkovanja napravljen je prigodan uzorak sudionika (kriterij romske nacionalne manjine te iskustvo odrastanja u sustavu alternativne skrbi) za intervjuiranje. Zbog toga rezultate nije moguće poopćiti niti na podgrupe odabrane kao kriterij za uzorkovanje,

a pogotovo ne na širu populaciju. Međutim, na temelju njihovih konkretnih iskustava dobiven je bogat spektar uvida i nalaza koji su omogućili razumijevanje specifičnih potreba ovih podgrupa.

Također, uzorak je u većoj mjeri koncentriran na osobe koje žive ili rade u Zagrebu, zbog čega pojedini nalazi ne odražavaju iskustva i izazove mladih iz manjih i manje razvijenih područja. Nadalje, intervjui su planski koncentrirani na dvije ranjive skupine, dok druge skupine s povećanim rizikom ulaska u NEET status nisu obuhvaćene u ovoj analizi. Ova ograničenja uzeta su u obzir pri izradi preporuka, koje su oblikovane tako da po mogućnosti imaju pozitivan učinak na sve mlade u NEET statusu, neovisno o njihovoj pripadnosti romskoj zajednici ili iskustvu alternativne skrbi.

Održan je i zatvoreni okrugli stol u prosincu 2025. godine na kojem su stručnjacima (njih devetero) predstavljeni glavni nalazi provedene analize i intervjua. Cilj događaja bio je osigurati da stručnjaci i donositelji odluka imaju priliku komentirati preporuke prije finalizacije, kako bi se osiguralo da su one realne, relevantne i provedive.

## 6. Ključni nalazi intervjua sa stručnjacima

*U ovom poglavlju predstavljene su nalazi intervjua sa stručnjacima iz sektora mladih, obrazovanja i socijalne skrbi.*

**Nedostatak informacija** identificiran je u svim intervjuima kao jedan od ključnih problema. Mladi često nemaju dovoljno znanja o dostupnim mogućnostima i opcijama, uključujući ostvarivanje nekih socijalnih prava, nastavak obrazovanja, korištenje mjera HZZ-a te prava na radnom mjestu. Istaknut je i manjak (sa)znanja o tome koje sve institucije uopće djeluju, koje su njihove nadležnosti i gdje potražiti relevantne odgovore i podršku. Svi intervjuirani stručnjaci prepoznaju ovaj problem, no njihovi odgovori razlikuju se u procjeni odgovornosti za visoku razinu neinformiranosti mladih osoba. Iako ističu da dio odgovornosti leži i na samim mladima, dio stručnjaka jasno upozorava da se kod ranjivih skupina ne može pretpostaviti pristup informacijama koji je uobičajen za većinu populacije, ponajprije zbog **ograničenog socijalnog kapitala**. S druge strane, stručnjaci upozoravaju da je **sustav** često **krut** te je uglavnom prilagođen općoj populaciji, odnosno mladima koji imaju osobne dokumente, koji znaju ime svog oca ili će dobiti roditeljsku podršku i savjet pri odabiru srednje škole. Takvi preduvjeti u obliku stabilne obiteljske podrške i osnovnih informacija potrebnih za uspješno snalaženje u sustavu nerijetko izostaju kod mladih iz alternativne skrbi i mladih Roma, što im otežava pristup postojećim mjerama i uslugama. Kao što ističe jedna od intervjuiranih stručnjakinja: „Trenutno se oni nađu u žrvnju administracije koju ne razumiju i vrlo često potpuno odustanu od traženja pomoći, a boje se i mogućih posljedica“.

Stručnjaci također ističu **manjak vještina**, posebno **radnih**, a nerijetko i **životnih**, osobito kod mladih iz alternativne skrbi te mladih Roma. Za mlade iz alternativne skrbi prijelomni je trenutak njihov **prijelaz u punoljetnost** – 18. godina često za njih znači izlazak iz sustava skrbi i selidbu, dok većina mladih u uobičajenim obiteljskim zajednicama tada još uvijek ne mora samostalno preuzeti životne odgovornosti. Iako postoje programi podrške i pripreme za osamostaljivanje, kako institucionalni tako i uz podršku koju pružaju udruge i organizacije, nagla promjena ipak predstavlja izazov. Stručnjaci ističu da se pritom

javlja podjela i različito shvaćanje odgovornosti, kako osobne tako i društvene, za problem manjka vještina. Kao što ističe jedan od intervjuiranih stručnjaka: „Oni uopće ne poznaju svoja prava, ne poznaju radnička prava, ne znaju prepoznati je li poslodavac korektan ili ih iskorištava. A realno, ni mi odrasli ne znamo uvijek sva svoja prava, kamoli oni“. Iako mladima nedostaju potrebne informacije, stručnjaci upozoravaju da odgovornost nije isključivo na njima. Slično argumentira i stručnjakinja zaposlena u odgojnoj ustanovi: „Problemi s učenjem, nedostatak radnih navika i radne memorije dovode do toga da im je jako teško pratiti nastavu. Teško je da upišu školu koju zaista žele, pa često završe u programima koji ih uopće ne zanimaju. Posljedično, kasnije ne žele raditi taj posao“.

Stručnjaci, osobito oni koji rade direktno s ranjivim skupinama, naglašavaju da **fragmentirani sustav podrške** često onemogućava da postojeće i kvalitetne mjere dopru do mladih kojima su najpotrebnije, posebno do onih koji su ispali iz sustava formalnog obrazovanja. Događa se ono što se naziva „skupljanjem vrhnja“, odnosno mjere dolaze do onih koji su već najsposobniji i najbolje informirani o njihovom postojanju. Kako je istaknuo jedan intervjuirani istraživač: „Ako su svi uključeni u istu skupinu korisnika, oni s najvećim barijerama najčešće ne uspijevaju iskoristiti mjeru“. Stručnjaci koji rade direktno s mladima iz alternativne skrbi ukazuju na već spomenuti problem prijelaza u punoljetnost, kada mladi izlaze iz sustava i gube dio sustavne podrške. Također, redovito se naglašava uloga pojedinaca – intervjuirani stručnjaci, kao i mlade osobe, ističu da **responzivnost institucija uglavnom ovisi o dobroj volji i susretljivosti osobe** na koju naiđu ili kojoj je dodijeljen slučaj, a mlade osobe, čiji su odgovori predstavljeni u sljedećem poglavlju, to i potvrđuju.

U intervjuiima više se puta spominje potreba i važnost individualiziranog pristupa, iako među intervjuiranim dionicima ne postoji jednoznačno shvaćanje kako bi točno taj pristup trebao izgledati. Najčešće se uspoređuje s postojećim modelom individualnog savjetovanja koje pružaju HZZ/CISOK, ali ojačano u vidu izravne podrške mladoj osobi u razvoju mekih vještina i snalaženju s različitim procedurama (npr. pri prijavi posla, prijavi na HZZ ili upisu u obrazovnu instituciju). Dodatni potencijalni element individualiziranog pristupa zapravo je povezan sa sustavom rane intervencije, kakav je prisutan u nekim EU državama, gdje se već tijekom osnovnoškolskog obrazovanja direktno radi s mladima za koje se prepoznaje da su izloženi većem riziku završavanja u NEET statusu. Iako je jedna od najčešćih preporuka za unapređenje postojećeg sustava upravo individualizirani pristup mladim osobama, to ne bi smjelo ovisiti isključivo o dobroj volji pojedinaca zaposlenih u HZZ-u, školama ili CISOK centrima. Ovaj problem dodatno ističu osobe koje rade u udrugama i koje pružaju direktnu podršku mladima u NEET statusu. Trenutne aktivnosti udruga uglavnom se provode projektno ili na volonterskoj razini, što ograničava kontinuitet i dugoročnu učinkovitost podrške mladima. Primjeri koje navode intervjuirani stručnjaci iz udruga koje direktno rade s mladima u ranjivim skupinama pokazuju da dugoročno upravo individualizirani pristup doista mijenja životne okolnosti mladih osoba. Jedan od stručnjaka ističe: „Sustavna podrška od samog početka. Ako odgojiš dijete, dignješ ga na noge i ono postane osoba koja radi, plaća poreze i funkcionira u zajednici, napravio si jako puno“.

Mladi Romi, kao i stručnjaci koji s njima rade, više su puta tijekom intervjua ukazali na prepreke s kojima se većina drugih korisnika HZZ-a vjerojatno ne susreće, poput nepostojanja osobne iskaznice. Takve prepreke rezultiraju time da relativno jednostavan čin, poput prijave na HZZ, postane neizvediv jer podrazumijeva niz predkoraka koje je potrebno napraviti, a za koje mlada osoba nema potrebne informacije i dokumente. Nerijetko mlade osobe tijekom tog procesa u potpunosti odustanu, dok su stručnjaci kao iznimno korisnu istaknuli praksu pružanja direktne podrške pojedinca koji mladu osobu vodi i daje joj podršku na svakom birokratskog koraku. Jedna stručnjakinja, zaposlena u Centru za pružanje usluga u zajednici, naglašava manjkavost formalnog sustava podrške: „To je nešto što godinama javno komuniciram kao najveću manjkavost sustava. Djecu držimo u sustavu godinama. Ja smatram da bi intervencije trebale trajati godinu, godinu i pol, maksimalno dvije. Mi djecu imamo pet, šest, sedam, osam godina. Kad izađu, sustav podrške ne postoji. Jedino što imaju jest odnos koji smo izgradili s njima – znaju da se mogu javiti, doći, pitati što god ih zanima. Ali formalni sustav praćenja ne postoji“.

Stručnjaci posebno naglašavaju **izazove u obrazovanju s kojima se susreću mladi Romi**, a primarno je riječ o **ispadanju iz formalnog sustava obrazovanja u ranoj dobi, nerijetko već u osnovnoj školi**. Dio problema proizlazi iz manjka podrške koju te mlade osobe dobivaju od vlastite obitelji, što je potvrđeno i u intervjuima s mladim Romima. No, uz to postoje i institucionalne i sustavne prepreke povratku u obrazovni sustav. Iako je osnovna škola obvezna te je zakonski osigurano besplatno završavanje za sve, u praksi često postoji značajan vremenski odmak između prijave za završetak osnovne škole u sklopu obrazovanja odraslih i samog upisa u program te početka nastave. Naime, nakon napunjene 16. godine, ukoliko se osoba odluči na povratak u osnovnoškolsko obrazovanje, ta se nastava ne izvodi u osnovnoj školi s drugom djecom, već se to realizira kroz program obrazovanja odraslih, a programi se pokreću tek kad se prikupi dovoljan broj zainteresiranih osoba za formiranje grupe. Tako je jedna od intervjuiranih stručnjakinja navela primjer mlade osobe s kojom je radila, koja je gotovo dvije godine čekala da se prijavi dovoljan broj osoba da bi ustanova za obrazovanje odraslih pokrenula taj obrazovni program. Kao što je istaknuo jedan od intervjuiranih stručnjaka: „Najveća prepreka je upravo strukturna, sustav obrazovanja nije dizajniran da bi ljude primao natrag nakon prekida. A onda dolazi i druga prepreka: čak i kad znamo da mlada osoba želi natrag, naše informacije i upute često nisu *actionable*, mogućnosti su realno vrlo sužene, put je dug i skup, pa je teško mlade motivirati kad im u praksi nemamo što konkretno ponuditi“. Specifičan problem, koji pogađa i mlade iz alternativne skrbi, a uglavnom je rezultat manjka socijalnih mreža podrške, jest izbor nastavka obrazovanja, kao i (pogrešno) usmjeravanje od strane institucija. Kako navodi jedna od intervjuiranih stručnjakinja: „Znamo da, kada se smještaju u ustanovu, u institucijski oblik skrbi, u pravilu nemaju puno mogućnosti birati smjer obrazovanja. Često institucije već imaju dogovorene suradnje sa školama ili biraju škole koje su najbliže radi praktičnih i organizacijskih razloga, pa naši mladi završe u školama u koje zapravo ne žele ići“.

Osim povratka ili nastavka obrazovanja, druga je opcija za izlazak iz NEET statusa **uključivanje na tržište rada**. Međutim, mladi, a posebno oni iz alternativne skrbi te mladi Romi, nailaze na **prepreke**

**i izazove i na tržištu rada.** Stručnjaci koji rade s obje ranjive skupine ističu da primjećuju **manjak osnovnih radnih vještina**, a nerijetko i **osjećaja odgovornosti**, što značajno utječe na njihove poteškoće i neuspjehe pri prvom zaposlenju. Ponekad se radi o kašnjenju na posao, neobavještanju poslodavca o izostanku zbog bolesti ili bježanju od autoriteta. Iako ti izazovi nisu specifični samo za ove ranjive skupine, već je riječ o fenomenima koji su primijećeni i istraženi u općoj populaciji mladih diljem svijeta<sup>25</sup>, kod mladih iz alternativne skrbi i mladih Roma nekoliko negativnih iskustava često ostavlja dugoročnije posljedice zbog straha od ponavljanja negativnog iskustva i manjka socijalnog kapitala, primarno u vidu neposrednih pozitivnih primjera i uzora u obitelji.

Uzimajući u obzir već spomenuti manjak podrške iz najbliže okoline, primarno u vidu otežane obiteljske situacije i nemogućnosti financijske potpore u periodu traženja posla, gubitak posla, posebno u kombinaciji s periodom nezaposlenosti, uglavnom vodi mlade osobe prema sivom ili crnom tržištu rada. Jedan od intervjuiranih stručnjaka ističe: „Ako samo cirkuliraju između loših ugovora, sezonskih poslova i prekarnog rada, formalno možda nisu dugo NEET, ali se ne razvija stabilna karijera. Nekad je bolje malo dulje tražiti posao koji ima perspektivu, uz jasnu podršku, nego uzeti prvo što se nudi i time sebi zapravo zatvoriti put povratka u struku ili dodatno obrazovanje“. Problem **integracije i snalaženja na tržištu rada** nije karakterističan samo za mlade iz ranjivih skupina, već je izazov s kojim se susreće većina mladih. Stručnjaci ističu da je kod ranjivih skupina uglavnom riječ o nepovoljnim financijskim situacijama, što dodatno povećava pritisak i stres u postizanju uspjeha. **Posljedice neuspjeha na tržištu rada mogu biti teže za njih nego za prosječne mlade osobe** jer si ne mogu priuštiti čekanje na kvalitetniji posao. Kako ističe jedan od stručnjaka s iskustvom rada u sustavu socijalne skrbi: „I dalje smatram da za populaciju s kojom radim nismo odgovorili na osnovni problem – siromaštvo, izrazitu materijalnu deprivaciju i rizik od beskućništva. Dok to nije adresirano, sve ostale mjere su krpanje, a temelji su rasklimani“.

---

[25] <https://oxfordre.com/psychology/display/10.1093/acrefore/9780190236557.001.0001/acrefore-9780190236557-e-863?d=%2F10.1093%2Facrefore%2F9>

## 7. Ključni nalazi intervjua s NEET mladima

*U ovom poglavlju donosimo nalaze mladih iz ranjivih skupina s iskustvom NEET statusa. Posebice su naglašeni osjećaji nepovjerenja u institucije, iskustvo slabe koordinacije među dionicima koji trebaju pružiti podršku, osjećaj usamljenosti i nemoći te želja za postojanjem jednog centralnog mjesta na kojem bi mogli dobiti relevantne informacije o obrazovanju, osposobljavanju ili zapošljavanju.*

Osim perspektive stručnjaka, posebnost i snažan doprinos ovom dokumentu očituje se u prikupljenim mišljenjima i perspektivama mladih Roma i osoba iz alternativne skrbi s iskustvom NEET statusa. U intervjuima mladi su podijelili svoja iskustva s formalnim institucijama, dali uvid u vlastitu trenutnu situaciju te iznijeli ideje i prijedloge o tome što bi se moglo ili trebalo promijeniti, kako za njih same tako i za buduće generacije. Poseban naglasak stavljen je na **vlastitu percepciju obrazovnih postignuća**, odnosno na **procjenu razine spremnosti za izazove traženja, dobivanja i zadržavanja zaposlenja nakon završetka formalnog obrazovanja**, kao i na **izazove povezane s ostankom unutar obrazovnog sustava te prevencijom ranog ispadanja iz obrazovanja**. U provedenim intervjuima sa stručnjacima i mladim osobama cilj je bio dobiti uvid u njihove međusobne percepcije, odnosno identificirati kako stručnjaci, osobito oni zaposleni u institucijama, percipiraju ključne prepreke uspješnoj suradnji i komunikaciji s mladima, kao i razloge nepovjerenja mladih prema institucijama te njihova dosadašnja iskustva u tom kontekstu. Dodatno, s mladima se razgovaralo o tome što su im alternative, odnosno **koje strategije koriste za suočavanje s nepovoljnim financijskim položajem, s ciljem dodatnog isticanja posljedica osobne i društvene štete koju dugotrajno zadržavanje u NEET statusu proizvodi**.

U kontekstu prethodno identificiranih prepreka i iskustava u interakciji s institucijama, **područje obrazovanja**, kako iz perspektive stručnjaka tako i iz perspektive samih mladih osoba, **istaknulo se kao jedno od ključnih područja obilježenih brojnim izazovima u procesu stjecanja formalnih znanja i vještina**.

Jedan od nalaza je da **osnovne škole ne pružaju dovoljno informacija mladima u nepovoljnom položaju o karijernim mogućnostima i putanjama**. Čak i kod mladih koji ostvaruju obrazovni uspjeh, i dalje

se ističe već spomenuti **problem nedostatka sustavne podrške**, posebno pri planiranju karijernog puta. Jedna od intervjuiranih djevojaka spomenula je da prilikom upisa u trogodišnju srednju školu nije bila informirana da s tom vrstom obrazovanja nije moguće upisati fakultet, odnosno da je za pristup državnoj maturi potrebno završiti četverogodišnji srednjoškolski program. U sustavu alternativne skrbi, odnosno u udrugama koje pružaju smještaj i skrb za mlade, formalno postoji priprema mladih za osamostaljivanje, međutim, ona u pravilu ne započinje u razdoblju donošenja ključnih obrazovnih odluka, odnosno u dobi od 13 do 14 godina, kada mladi biraju srednju školu. Umjesto toga, **priprema se provodi znatno kasnije, najčešće neposredno prije punoljetnosti.**

S druge strane, mladi Romi koji su sudjelovali u intervjuiima uglavnom ističu da **u svojoj okolini nisu imali primjere i uzore uspješnog obrazovanja i profesionalnog puta.** Većinom su njihovi roditelji odustali od osnovnoškolskog obrazovanja ili su završili samo osnovnu školu, što dodatno otežava stvaranje pozitivnih obrazovnih očekivanja i motivacije za nastavak školovanja. **Obrazovanje, odnosno završetak istoga, prepoznato je kao jedan od ključnih izazova, s obzirom na to da predstavlja preduvjet za uključivanje na tržište rada.**

Dio intervjuiranih mladih osoba podijelio je svoja iskustva sa slučajevima u kojima su ih same škole ili pojedinci unutar formalnog obrazovnog sustava, svjesno ili nesvjesno, poticali na odustajanje. Primjer iz intervjua ilustrira ovu situaciju: „7. razred se završio. Ja sam krenula, znači, došla sam u školu sve do 8. razreda, je l'. No tu mi je profesorica rekla: šta si ti došla, ti ne trebaš više ići u školu. Samo tako mi je došla. I ja ne razumijem o čemu se radi. Kaže: ne, pa tebi više nije obavezna škola“. Važno je naglasiti da postoje primjeri i izrazito proaktivnih škola i stručnih suradnika koji u njima rade. To dodatno potvrđuje da **učinkovitost obrazovnog sustava u velikoj mjeri ovisi o osobnoj angažiranosti, empatiji, kapacitetima i mogućnostima pojedinaca unutar samog sustava**, umjesto da to bude rezultat sustavnog i dosljednog pristupa.

**Rani prekid školovanja u kombinaciji s ranim zasnivanjem obitelji dodatno otežava položaj mladih žena te značajno smanjuje vjerojatnost povratka ili nastavka obrazovanja.** Upravo je to situacija s kojom se jedna od intervjuiranih mladih žena suočava: „Da nemam dijete, išla bih u školu. Išla bih u Pučko učilište. Nema veze što sam starija, išla bih. Ali sada ne znam kako ću“.

**Manjak informacija** predstavlja dodatnu prepreku, koja je često direktno povezana s prethodno spomenutim izazovom podrške iz neposredne okoline. **Mladima iz ranjivih skupina uglavnom nedostaju mnoge informacije o potencijalnim posljedicama njihovih odluka, o njihovim pravima i dostupnim opcijama** iz postojećih mjera Garancije. Iako je ovaj problem već identificiran kroz perspektivu stručnjaka, važno je naglasiti da ga i same mlade osobe prepoznaju kao jednu od ključnih prepreka u njihovom obrazovnom i profesionalnom razvoju. Većina informacija koje mladi dobivaju prvenstveno dolazi od obitelji i prijatelja, s društvenih mreža ili od osoba i organizacija koje im pružaju podršku (organizacije civilnog društva), kao što ističe jedna mlada osoba iz alternativne skrbi: „A ove informacije o vaučerima, odakle ti to?“ – „Online. Njihova (HZZ) stranica. I Facebook grupe, tamo ljudi pišu iskustva. Uglavnom, sve

sama nađem. U živo ništa“. Ovaj primjer dodatno naglašava ograničen pristup informacijama unutar formalnih sustava, što mladima iz ranjivih skupina otežava planiranje obrazovnog i profesionalnog puta te samostalno korištenje dostupnih resursa i mjera podrške. **Karijerno savjetovanje tijekom formalnog obrazovanja prisutno je samo u nekim školama, a u praksi je zapravo najčešće usmjereno na učenike završnih razreda srednje škole.** U školama koje djeluju unutar institucija alternativne skrbi usmjeravanja na zanimanja i karijerna savjetovanja znatno su ograničena.

No ključna je prepreka postojećim mjerama to što njihova učinkovitost uvelike ovisi o informiranosti mladih osoba o tome da takve usluge uopće postoje. Tijekom intervjua s mladim Romima nijedna osoba nije navela da je ikad čula za CISOK niti da su im se ikad obratili. Ovaj jaz između dostupnih usluga i stvarne informiranosti mladih pokazuje da formalni mehanizmi, iako postavljeni, ne dopiru do onih kojima su najpotrebniji. Tijekom razgovora s mladima iz alternativne skrbi više je puta naglašena pozitivna uloga koju imaju njihovi „mentori“, odnosno osobe koje im pružaju kontinuiranu podršku.

Ključni životni izbori u životima mladih osoba donose se već pri odabiru srednje škole, pri čemu odluka za trogodišnju školu u većini slučajeva znači nemogućnost nastavka obrazovanja na visokoškolskoj razini. Ovakva situacija dodatno ističe važnost pravovremenog i sustavnog karijernog savjetovanja, koje bi mladima omogućilo informiran i promišljen izbor obrazovnog puta. Iako bi svim mladima takvo savjetovanje dobro došlo, posebno je važno ponuditi ga onima koji nemaju velik socijalni kapital, koji su u ranjivom položaju i kod kojih postoji veća vjerojatnost ulaska u NEET status. Kod dijela mladih **problemi se nastavljaju i prilikom uključivanja na tržište rada, osobito kada u taj proces ulaze samostalno, bez adekvatne podrške ili jasnih informacija.** Tako jedan intervjuirani mladić prenosi svoje iskustvo s razgovora za posao: „Tražili su ispisnicu iz škole, potvrde, svašta. Nisam znao gdje to trebam dobiti. Došao sam u osnovnu školu, oni su mi rekli da su me navodno upisali u školu za klime. Odem tamo, oni kažu da ja nisam upisan. Nisam znao ni gdje ni što trebam. Mislio sam da sam nešto zeznuo sa školom, ali ispalo je da su mi samo dali krivu adresu. Gdje god sam pitao, dobivao sam različite informacije. Na kraju sam izgubio volju“.

Upravo je **manjak povezanosti i koordinacije unutar sustava** istaknut više puta tijekom intervjua, a najčešće se očituje kroz birokratske prepreke s kojima se mlade osobe suočavaju. Primjerice, jedna intervjuirana djevojka opisuje svoje iskustvo: „Trebala sam napraviti osobnu. Oni su me godinu dana maltretirali za osobnu. Kao da je neki veliki problem. Slali su me s policije na Glavni kolodvor pa natrag. Pa kažu: idi tamo, idi ovamo. Izgubila sam volju. Rekla sam da više ništa ne želim. Ako ne mogu kod ujaka napraviti, neću nikako. Onda su me nazvali i rekli da više nema problema. Odem tamo, opet ne znaju ništa. Pa zovu šefa. Pa opet ispočetka. Mama i tata morali su ponovno doći potvrditi da sam njihovo dijete. Ni to nije bilo dovoljno. Tjerali su me po domovnicu, po papire iz škole da dokažem da sam njihova. To je bilo sto prepreka. Odustala sam. Nakon tjedan dana opet kažu da mogu doći. I tako sam konačno napravila osobnu. Trebalo im je godinu dana. Mom bratu mjesec dana. Na meni su učili. I onda je s njim sve prošlo glatko“. Ovaj primjer ukazuje na to da **složeni administrativni postupci, nedostatak jasnih informacija i neusklađenost različitih**

**institucija mladim dodatno otežavaju pristup obrazovanju, tržištu rada i sustavima podrške.** Posljedica je povećana frustracija, obeshrabrenost i rizik od dugotrajnog zadržavanja u NEET statusu.

**Nepovjerenje u institucije** predstavlja problem koji nastaje kombinacijom negativnih iskustava mladih s formalnim sustavom te općeg nepovjerenja u svrsishodnost obraćanja institucijama. Iako nepovjerenje u institucije nije karakteristično isključivo za mlade iz ranjivih skupina, za njih može imati posebno ozbiljne posljedice zbog ograničenog društvenog kapitala i manjka pristupa podršci. Takve okolnosti dodatno otežavaju pristup obrazovanju, tržištu rada te dostupnim socijalnim i administrativnim resursima. Primjerice, **mladi Romi** u intervjuima više puta ističu da su **neskloni potražiti podršku institucija zbog straha od mogućih nepovoljnih posljedica za sebe ili svoje obitelji**. Na pitanje je li se ikada obratila Zavodu za socijalni rad jedna od intervjuiranih osoba odgovara: „Moja sestra je imala problema s njima, to je bilo sa socijalnom skrbi. Nešto je htjela preko njih, na kraju su joj uzeli dijete. Sad ne znam gdje je dijete, kako je“. Sličnu situaciju opisuje i drugi intervjuirani mladić: „Da, radi djece me najviše strah. Živimo u lošim uvjetima. Svi u kvartu znaju kako živimo. I prije smo imali problema, bratu su oduzeli dijete kad je imalo dva-tri mjeseca, zbog slabe kilaže. Mali nije dobivao na težini i mislili su da je to do nas. Odveli su ga u dom na tri-četiri mjeseca. Mama se zbog toga razboljela, imala napad. Kasnije su shvatili da nije do nas, nego da mali jednostavno nije mogao dobivati kilažu. Vratili su ga. Od tog dana se mi ne bavimo socijalnim“. Ovakva negativna iskustva stvaraju odbojnost prema institucijama, što predstavlja ozbiljan problem jer je većina mjera i programa podrške u sustavu dostupna isključivo onima koji se aktivno prijave na Hrvatski zavod za zapošljavanje ili putem Zavoda za socijalni rad. Takav obrazac nepovjerenja dodatno otežava pristup mladim iz ranjivih skupina ključnim resursima, što povećava rizik od dugotrajne socijalne i ekonomske marginalizacije. S druge strane, **intervjuirane mlade osobe često ističu da bi izuzetno korisno bilo postojanje jedinstvenog mjesta ili centra u kojem bi mogli dobiti sve potrebne informacije i podršku**: „Mislim da bi trebala postojati udruga ili šalter samo za to, nekakav *hub* za mlade. Mjesto gdje dođeš i kažeš: treba mi pomoć oko podstanarstva, kredita, ugovora, prava, nečega s bankom, i onda netko sjedne s tobom i prođe to korak po korak“. Mladi koji su imali podršku vanjskih osoba (najčešće osoba iz organizacija civilnog društva) navode pozitivne primjere u kojima su uspjeli dobiti relevantne informacije, ostvariti zajamčena prava ili se ponovno aktivirati, bilo da se radi o obrazovanju ili zapošljavanju. Upravo uspješnost ovih primjera dodatno naglašava **važnost individualnog pristupa i planiranja, prilagođenog specifičnim potrebama i izazovima s kojima se suočavaju mladi iz ranjivih skupina**.

**Loša iskustva na radnom mjestu** također su prisutna kod gotovo svih intervjuiranih mladih osoba koje imaju iskustvo rada, iako postoje velike razlike u vrsti i trajanju angažmana, od rada bez prijave do obavljanja više poslova kratkog trajanja. U intervjuima **mladi su i sami često navodili vlastitu nepripremljenost i neodgovornost**, argumente koje su prethodno isticali i stručnjaci. Nerijetko i sami ističu da nemaju koncentracije ili navode primjere situacija u kojima su relativno brzo izgubili povjerenje nadređenih osoba. Takvo iskustvo opisuje jedna od sudionica intervjua: „Nije mi pasalo. Ne da mi nije pasalo, nego se

šefica previše derala. Vidjela je da sam brza, da mogu sve, pa je stalno govorila: daj još ovo, daj još ono. Meni se to nije sviđjelo i više mi se nije dalo“. Kao što je spomenuto u prethodnom dijelu, većina intervjuiranih mladih osoba, a posebno mladih Roma, izbjegava odlazak na HZZ te se radije odlučuje na samostalne pokušaje pronalaska posla. Jedna od karakteristika koja se često navodi u intervjuima s mladim osobama jest **učestalo mijenjanje poslova, što dodatno otežava razvoj profesionalnog iskustva i dugoročnog karijernog puta**. Primjer jedne od sudionica ilustrira ovu situaciju: „Jednostavno ne znam što bih radila. Probala sam puno različitih poslova i ni u jednom se nisam pronašla. Ništa od toga nije nešto u čemu vidim dugoročni smisao ili mogućnost napredovanja. U fazi sam gdje moram izabrati čime se želim baviti u karijeri. Znam što želim, ali nemam novca za to. Zato moram birati nešto privremeno. Kad ne radiš ono što voliš, nemaš volju ići na posao, niti cijeniš novac koji zaradiš. Zato jesam u toj fazi, obeshrabrena“.

Slična iskustva ponavljaju se i kod drugih mladih osoba, pri čemu je česta poveznica **nedostatak izgrađenih sustava podrške na koje se većina drugih mladih osoba može osloniti**, bilo da se radi o obiteljskoj podršci, socijalnom kapitalu koji olakšava razdoblja nezaposlenosti, financijskoj pomoći ili emocionalnoj i savjetodavnoj podršci. Iskustvo ove mlade osobe vjerojatno ilustrira situacije slične onima koje doživljavaju brojni nezaposleni mladi, no većini njih u tim okolnostima ne prijete beskućništvo: „Prijavljivala sam se na milijun mjesta, išla na razgovore, slala mailove... Ali procesi bi trajali beskonačno. To mi je jako utjecalo na motivaciju. Ljudi misle da kad ne radiš, da je to super, imaš vremena, možeš spavati, družiti se, ali ako si pod stresom, ni u čemu od toga ne možeš uživati. Iako imam prijatelje koji mi žele pomoći, ne mogu ih tražiti 500 eura za stan ili hranu“. Među intervjuiranim osobama nalaze se i **roditelji, uključujući i samohranu majku**, a kao što je spomenuto u uvodu, riječ je **o jednoj od najranjivijih skupina na tržištu rada**. Prepreke pri povratku na tržište rada ne odnose se isključivo na razvoj profesionalnih vještina, već uključuju i dodatni teret brige za obitelj. Primjer jedne samohrane mlade majke ilustrira ovu situaciju: „Za posao se moram koncentrirati. Dijete raste, treba sve više. Nitko mu neće davati ako ja neću“.

Nalazi iz intervjua s mladima uvelike se poklapaju s onim što su izrekli stručnjaci, ali su važni jer zajedno s citatima omogućuju uvid u položaj dijela mladih, kao i da ti isti mladi dobiju priliku predložiti mjere i rješenja koja smatraju korisnima. U intervjuima su identificirani različiti izazovi i prepreke, koji se mogu grupirati u nekoliko zajedničkih tematskih područja: izazovi u obrazovanju (napuštanje prije završetka i otežani povratak), izazovi u prelasku na tržište rada, manjak informacija kojima mladi barataju, manjak povjerenja u institucije i nedostatak institucionalne podrške.

# 8. Primjeri dobre prakse iz Europske unije

*U narednom poglavlju predstavljani su primjeri dobre prakse iz nekoliko zemalja EU-a (Nizozemska, Austrija, Malta) koji mogu poslužiti kao inspiracija ili putokaz za promišljanje o mogućim rješenjima u Hrvatskoj.*

Glavni je alat za smanjivanje udjela mladih u NEET statusu paneuropski program Garancija za mlade. Iako postoje zajednički postulati i ciljevi, sama primjena Garancije, kao i popratni alati i intervencije, razlikuju se od države do države. Različiti pristup nužan je i zbog varijacija u profilu mladih u NEET statusu; u nekim državama to su uglavnom osobe koje su kratkoročno nezaposlene, dok su drugdje to najčešće mlade osobe migrantskog porijekla ili mladi roditelji neaktivni na tržištu rada. Kao što je prikazano u prethodnom dijelu, za uspješne mjere važno je što preciznije i točnije identificirati prepreke s kojima se mladi suočavaju, što prirodno dovodi do raznolikosti pristupa, mjera i instrumenata diljem EU-a. U ovom dijelu rada **analiziraju se odabrani uspješni primjeri koji mogu poslužiti kao vodič za promišljanje sustavnih promjena u Hrvatskoj.**

**Nizozemska** već godinama bilježi izrazito niske stope mladih u NEET statusu, često najbolje u Europi, što čini njihove pristupe vrijednim proučavanja<sup>26</sup>. Prije analize nizozemskog modela, važno je istaknuti bojazan nizozemskih istraživača da niska stopa mladih u NEET statusu često dovodi do toga da se problem neće percipirati kao politički značajan, što povećava rizik da neće biti dovoljno resursa i inicijativa usmjerenih na poboljšanje položaja onih u NEET statusu<sup>27</sup>. Za postizanje dobrih rezultata u Nizozemskoj značajnu ulogu ima i povoljna opća ekonomska situacija. To uključuje visoku razinu zaposlenosti, niže stope opće nezaposlenosti i nezaposlenosti mladih te višestruko veći BDP po glavi stanovnika.

Glavna razlika događa se u sustavu obrazovanja. Nizozemska ima razrađen sustav praćenja učenika (engl. *tracking system*) koji kombinira standardizirane testove s individualiziranim pristupom učenicima. Važno je napomenuti da djeca u Nizozemskoj rano kreću u školu, naime, upis je moguć već od četvrte godine, a obavezan je prije

[26] <https://youthfuturesfoundation.org/publication/what-works-in-reducing-neet-rates-the-netherlands/>

[27] <https://cris.maastrichtuniversity.nl/en/publications/neets-can-the-dutch-meet-their-needs/>

šeste godine života. Kao rezultat toga, osnovnu školu (8 razreda) djeca u Nizozemskoj završavaju s oko 12 godina, što omogućuje ranije planiranje i usmjeravanje njihovog daljnjeg obrazovnog i profesionalnog puta. Cjelokupni nizozemski obrazovni sustav značajno se razlikuje od hrvatskog, zbog čega u daljnjoj analizi neće biti detaljno razmatrani svi njegovi elementi, već će fokus biti na onim aspektima koji su posebno relevantni za praćenje i prevenciju NEET statusa. Upravo ti aspekti imaju ključnu ulogu u ranoj identifikaciji rizika i osiguravanju uspješnog prelaska mladih iz obrazovanja na tržište rada. Naime, nakon završetka osnovnoškolskog obrazovanja, učenici u Nizozemskoj pišu standardizirane nacionalne testove. Uz to, svaki učenik dobiva i takozvani „učiteljski savjet“, odnosno neku vrstu preporuke svog učitelja za daljnje obrazovno usmjerenje, što dodatno pomaže u informiranom i promišljenom odabiru srednje škole. Takav model integriranja informacija izravno od učitelja omogućuje sustavnu i ranu identifikaciju učenika koji su u riziku od napuštanja obrazovanja ili potencijalnog ulaska u NEET status. S njim je usko povezan i snažan model strukovnog obrazovanja, u kojem se veliki naglasak stavlja na praksu i praktičan rad. Kombinacija učiteljske procjene i raznovrsnog obrazovnog sustava koji učenicima pruža stjecanje različitih vještina i veći udio izbornih predmeta omogućuje rano prepoznavanje njihovih interesa i sposobnosti te osigurava da je većina učenika po završetku školovanja spremna za tržište rada<sup>28</sup>.

Drugi važan element nizozemskog modela jest povezanost različitih aktera unutar i između različitih sustava. Posebno se ističe učinkovita suradnja između socijalnih partnera (države, sindikata i udruga poslodavaca) koja je rezultirala visokim stupnjem zaštite radnika, pri čemu je više od 80 % svih zaposlenih zaštićeno kolektivnim ugovorom<sup>29</sup>. Ova suradnja između poslodavaca i sindikata također omogućuje zajedničko davanje preporuka za unapređenje obrazovnog sustava, osobito u području specifičnih strukovnih programa. Visoka razina praktične nastave u strukovnom obrazovanju osigurava da učenici stječu ne samo praktične vještine već i znanja o svojim pravima i mogućnostima na tržištu rada. To posljedično dovodi i do većeg povjerenja mladih u aktere na tržištu rada, što značajno smanjuje rizik od odustajanja od institucija ili uključivanja u nepoželjnu, sivu ili crnu ekonomiju.

**Austrija** je još jedna država koja bilježi niži postotak mladih u NEET statusu u usporedbi s EU prosjekom, kao i u usporedbi s Hrvatskom. Prema podacima iz 2024. godine, udio mladih (16–29) u NEET statusu u Austriji iznosi 9.2 %. Jedna od značajnih razlika u odnosu na Hrvatsku odnosi se na udio mladih osoba migrantskog porijekla u ukupnom broju mladih u NEET statusu. Naime, gotovo polovicu (47.6 %) mladih u NEET statusu u Austriji čine osobe migrantskog porijekla<sup>30</sup>. Dodatna značajka koja čini Austriju relevantnom za analizu jest njihova primjena mjere obveznog nastavka obrazovanja do navršene 18. godine, usmjerene na zadržavanje mladih u obrazovnom sustavu<sup>31</sup>. U Austriji je zakonski obvezno obrazovanje propisano do završetka 9. razreda, koji većina mladih završava u dobi od 14 ili 15 godina. Nakon toga, mladi moraju nastaviti neki oblik daljnjeg obrazovanja. Implementacijom mjere obveznog nastavka obrazovanja Austrija nastoji smanjiti stopu ranog napuštanja obrazovnog sustava, osnažiti mlade iz marginaliziranih skupina u stjecanju zvanja i kvalifikacija te općenito smanjiti udio mladih u NEET statusu.

[28] <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/251782/1/Full-text-chapter-Dicks-et-al-NEET-during-the.pdf>

[29] <https://lawandmore.eu/collective-labour-agreement/>

[30] <https://www.statistik.at/fileadmin/announcement/2026/03/20260311NEETsEN.pdf>

[31] [https://www.oesterreich.gv.at/en/themen/bildung\\_und\\_ausbildung/schulen/Seite.110002](https://www.oesterreich.gv.at/en/themen/bildung_und_ausbildung/schulen/Seite.110002)

Važan element te mjere, nazvane „Ausbildung bis 18“<sup>32</sup>, jest da se mlade nastoji zadržati u obrazovanju, ali ne nužno u sustavu klasičnog srednjoškolskog formalnog obrazovanja. Nakon završetka 9. razreda, mladima u Austriji nudi se nekoliko mogućnosti: nastavak srednjoškolskog obrazovanja, upis stručne ili više škole, zanatska obuka za više od 200 različitih zvanja, specijalizirano školovanje za rad u medicinskim ili socijalnim zanimanjima te različiti tečajevi stručnog obrazovanja. Ovakva raznovrsnost omogućuje prilagodbu obrazovnog puta individualnim interesima, sposobnostima i potrebama tržišta rada, čime se povećava vjerojatnost da mladi uspješno završe obrazovanje. Uvođenjem obveze produljenja obrazovanja odgovornost za njegov nastavak dijelom se prebacuje i na roditelje, dok mjera istovremeno omogućuje dulje zadržavanje mladih unutar obrazovnog sustava. Budući da mjera pruža određenu fleksibilnost prilikom izbora oblika nastavka (obrazovanje ili naukovanje), omogućuje se i bolja prilagodba individualnim potrebama, sposobnostima i interesima mladih. Mladi koji sudjeluju u različitim oblicima pripravnika istovremeno stječu radne vještine koje mogu primijeniti na tržištu rada nakon navršene 18. godine. Mjera je s implementacijom započela 2016. godine, a njena provedba uključuje koordiniranu suradnju različitih aktera, ministarstava na saveznoj razini, obrazovnih institucija, socijalnih partnera te zavoda za zapošljavanje<sup>33</sup>.

**Malta** trenutno provodi više programa usmjerenih na rad s mladima u riziku, uključujući i mlade u NEET statusu. Kao jedan od ključnih pozitivnih primjera, financiran od strane nadležnog ministarstva za mlade, ističe se program pod nazivom „Youth.Inc“<sup>34</sup>. Cilj je tog programa razvoj mladih na holistički način, ali i kroz direktan rad, što omogućuje da mladi sami postavljaju vlastite ciljeve, prepoznaju svoje potrebe, te uz podršku stručnjaka rade na njihovom ostvarenju i razvoju različitih životnih i radnih vještina. Program edukacije uključuje obvezne module, poput engleskog jezika, digitalnih vještina, primjene matematike u životu, ali i velik broj opcionalnih edukacija koje se prilagođavaju interesima mladih. Program je namijenjen mladima u dobi od 16 do 19 godina koji su završili svoje formalno obrazovanje, a njegovo provođenje povezuje mlade, radnike s mladima, edukatore i stručne suradnike. Ključni element programa jest mogućnost prilagodbe potrebama mladih osoba. Malta ima jedan od najnižih udjela mladih u NEET statusu, 7.2 %, što dodatno potvrđuje učinkovitost pristupa koji uključuje ciljano osnaživanje mladih kroz direktan rad u zajednici.

**Rad s mladima** i direktno djelovanje u zajednici istaknut je kao važan način prevencije NEET statusa. U intervjuima s mladima i stručnjacima više je puta naglašena važnost izravnog rada s mladima. U Hrvatskoj rad s mladima (engl. *Youth work*) trenutno još uvijek nije formalno prepoznat niti postoji formalno zanimanje radnika s mladima (engl. *Youth worker*). Tijela zadužena za sektor mladih, trenutno Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih (MZOM), osiguravaju sredstva za rad udruga koje promiču ili provode aktivnosti koje se uklapaju u šire shvaćanje rada s mladima. Dio tih udruga usmjeren je i na direktan rad s mladima iz ranjivih skupina, pružajući im podršku i mogućnosti aktivnog sudjelovanja u zajednici. Paralelno s time, u nekoliko europskih zemalja rad s mladima prepoznat je kao važan društveni element, što je rezultiralo razvojem priznatog zanimanja radnika s mladima te formalnim obrazovanjem za to zanimanje. U kontekstu rada s mladima u

[32] [https://www.oesterreich.gv.at/en/themen/bildung\\_und\\_ausbildung/lehre-und-berufsbildende-schulen/ausbildung\\_bis\\_18](https://www.oesterreich.gv.at/en/themen/bildung_und_ausbildung/lehre-und-berufsbildende-schulen/ausbildung_bis_18)

[33] <https://ausbildungbis18.at/>

[34] <https://youth.gov.mt/youthinc/>

NEET statusu, neke države ciljano koriste upravo rad s mladima i radnike s mladima kao direktne provoditelje i partnere na terenu. Oni uspijevaju doprijeti do mladih osoba, pružiti im informacije, osnažiti ih i usmjeriti prema odgovarajućim mjerama. Također, djeluju kao poveznica između mladih i formalnih institucija, poput zavoda za zapošljavanje. Upravo su radnici s mladima potencijalna karika koja nedostaje, a koja može povezati mlade s formalnim institucijama poput HZZ-a ili podržati mlade pri povratku u obrazovani sustav ili na tržište rada.

# 9. Preporuke

*U nastavku su predstavljene glavne preporuke usmjerene donositeljima odluka.*

Na temelju svih prikupljenih informacija, uključujući analize postojećih praksi, primjere iz drugih zemalja te intervju s mladima i stručnjacima, razvijene su preporuke za unapređenje postojećeg sustava u Republici Hrvatskoj. One se ukratko mogu svesti na četiri ključna elementa: **razvoj individualnog pristupa (osobito za ranjive skupine); uvođenje sustava ranog prepoznavanja i reakcije; uključivanje mladih i/ili perspektiva mladih u formiranje mjera te primjena sveobuhvatnog pristupa.** U nastavku ovog poglavlja detaljnije ćemo predstaviti svaku od navedenih preporuka.

**Razvoj individualnog pristupa** preporuka je koju su istaknuli gotovo svi stručnjaci, a često su je navodili i sami mladi. Trenutne mjere koje su predviđene u okviru aktivnih politika zapošljavanja i Garancijom za mlade uglavnom odgovaraju na potrebe „prosječne“ nezaposlene mlade osobe u Hrvatskoj. Primjeri individualiziranog pristupa, koje je razvila nekolicina udruga, pokazuju jasne i mjerljive pozitivne učinke takvih intervencija na mlade s kojima se izravno radi. Takva mjera podrazumijevala bi snažnije povezivanje formalnih institucija (škola, HZZ-a, MRMSOSP-a) te izgradnju mentorskih kapaciteta. S pozitivne strane, već postoje brojni primjeri udruga koje uspješno provode ovakav pristup te je najjednostavniji put za implementaciju formalizacija postojećih procesa. Intervjuirane mlade osobe u razgovorima često ističu upravo udruge i pojedince koji su im pružili podršku, osnažili ih te im pomogli ponovno izgraditi povjerenje u sustav. Individualizirani pristup uključivao bi **izgradnju osobnog plana prilagođenog specifičnom kontekstu svake mlade osobe**, odnosno prilagodbu mjera njihovim individualnim potrebama (engl. *taylor-fit measure*). Trenutni sustav pomaže samo dijelu mladih i ne odgovara svima, već prvenstveno onima koji se lakše uklapaju u postojeće obrazovne i institucionalne okvire. Primjeri iz EU-a pokazuju da ne postoji jedan model individualnog pristupa. Države poput Nizozemske odlučile su se na njegovu integraciju u obrazovni sustav, dok druge države poput Malte ulažu sredstva u izvaninstitucionalne oblike poput rada s mladima. Budući da u Hrvatskoj trenutno ne postoji sustavno prepoznavanje i vrednovanje rada s mladima, jedini je model da se individualni pristup primijeni u okviru već postojećih mehanizama,

u obrazovnom sustavu ili financijskom podrškom udrugama i institucijama na terenu koje već rade s mladima. Socijalni sustav već poznaje i koristi programe direktne financijske podrške pružateljima socijalnih usluga, što bi ovakav model mogao biti u svom početku, s naglaskom na radu s mladima iz ranjivih skupina.

I ova se preporuka nadovezuje na inicijative koje su institucije već prepoznale te djelomično pokušale implementirati, primjerice razvojem savjetovališta i uspostavom CISOK podružnica. Kao što ističe intervjuirani stručnjak iz HZZ-a: „Prijavom na evidenciju Zavoda za zapošljavanje svaki nezaposleni bude dodijeljen savjetniku za zapošljavanje koji ga vodi i prati. Svaka mlada NEET osoba dobiva imenom i prezimenom svojeg savjetnika. S njim sklapa profesionalni plan, dogovor o obostranim pravima i obavezama za vrijeme trajanja evidencije“. Mjera socijalnog mentorstva predstavlja korak u tom smjeru i više je puta spomenuta tijekom intervjua. Istaknuto je, međutim, da bi takva podrška trebala biti dugoročna, osobito kada se radi o mladima koji se nalaze u osjetljivoj fazi prijelaza iz maloljetnosti u punoljetnost. Upravo u tom razdoblju stabilna, pouzdana i kontinuirana mentorska figura može imati presudnu ulogu u njihovom osnaživanju i uspješnom uključivanju u zajednicu.

**Uvođenje sustava ranog prepoznavanja** preporuka je mjere koja u Hrvatskoj nije nova. Ona je već prepoznata kao potrebna u strateškim dokumentima i od strane nadležnog ministarstva, a bila je uključena i u *Akcijski plan za implementaciju Garancije za mlade za 2022. te 2023. godinu*. Osnovna je ideja ove preventivne mjere da će rana identifikacija rizika i rana intervencija spriječiti ispadanje mladih iz sustava obrazovanja, a posljedično i niz negativnih društvenih i ekonomskih posljedica koje proizlaze iz ulaska u NEET status. Također, ovaj pristup ujedno bi povećao mogućnosti za individualizirani pristup jer bi se s mladima u riziku počelo raditi prije ulaska u NEET status, odnosno prije njihovog ispadanja iz sustava. Time bi se omogućilo pravovremeno pružanje podrške i izrada prilagođenih planova koji odgovaraju specifičnim potrebama pojedinaca. Za kvalitetnu implementaciju ovakvog sustava ranog prepoznavanja potrebno je zadovoljiti nekoliko ključnih preduvjeta. Prije svega, nužna je snažna međusektorska povezanost među različitim akterima, s obzirom na to da se rana intervencija većinom zasniva na prepoznavanju mladih u riziku od ispadanja već tijekom osnovnoškolskog obrazovanja. Istodobno, kvalitetna reakcija zahtijeva uključivanje aktera koji nisu nužno dio školskog sustava, poput socijalnih radnika. Dodatno, za učinkovito praćenje i pravovremenu reakciju važno je osigurati mogućnost razmjene informacija među različitim institucijama kako bi se na vrijeme moglo prepoznati mlade osobe koje su u riziku od ispadanja<sup>35</sup>. Budući da ova ideja nije nova, već postoje brojne publikacije<sup>36</sup> i smjernice o uspostavi i implementaciji<sup>37</sup> sustava ranog prepoznavanja, bilo da se radi o nacionalnoj i lokalnoj ili razini pojedine osnovne škole<sup>38</sup>. Neke od tih smjernica dio su mjera *Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine*<sup>39</sup>. Ti dokumenti obuhvaćaju definiranje indikatora i ranih znakova upozorenja, kao i preporuke za razvoj koordiniranog sustava odgovora, što predstavlja dobru osnovu za daljnji razvoj i prilagodbu sustava u hrvatskom kontekstu.

Prvi koraci za razvoj ovakvog modela već su učinjeni integracijom i povezivanjem podataka iz sustava socijalne skrbi s podacima MZOM-a (SRCE), dok MRMSOSP već ima razvijen sustav praćenja

[35] <https://hrcak.srce.hr/file/362334>

[36] <https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-09/Handbook%20NEET%20policies%202025.pdf>

[37] <https://www.esf.hr/zavrсна-konferencija-projekta-uspostava-sustava-pracenja-neet-osoba/>

[38] <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/AkcijskiINacionalniPlan/Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf>

[39] <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/AkcijskiINacionalniPlan/Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf>

(engl. *tracking*<sup>40</sup>). Uz to, kako su istaknule intervjuirane osobe iz HZZ-a, već postoje određeni mehanizmi suradnje između obrazovnih institucija i HZZ-a: „Mi smo se uspjeli spustiti u osnovnim školama na sedme razrede, prije smo dolazili samo u završne razrede, u Europi se ide i ranije. To bi bila još bolja i kvalitetnija suradnja srednjih škola i HZZ-a. Ali to mora doći odozgo, od ministarstva, jer je ministarstvo to koje sa srednjim školama dogovara satnice i sve ostalo“. Ono što također nedostaje, a predstavlja značajan izazov, jest razvoj jasnog i operativnog modela intervencije. Još uvijek postoje otvorena pitanja o tome kada točno treba intervenirati i tko bi trebao preuzeti odgovornost. Postojeći podaci već sada omogućuju djelovanje, potrebno je samo jasno definirati procese i odgovornosti.

**Uključivanje mladih u formiranje mjera** još je jedna od preporuka koja nije specifična isključivo za razvoj mjera namijenjenih mladima u NEET statusu, već predstavlja jedno od temeljnih načela u oblikovanju politika za mlade općenito. Takav pristup u skladu je s prethodno iznesenim preporukama, s obzirom na to da su mnoge identificirane potrebe i potencijalna rješenja proizašla upravo iz intervjua sa stručnjacima, ali i izravno od samih mladih osoba. Uvažavanje perspektive mladih omogućuje razvoj mjera koje bolje odgovaraju stvarnim izazovima s kojima se suočavaju te povećava vjerojatnost da će se mladi u njih uključiti i zadržati povjerenje u sustav. Upravo stručnjaci koji rade direktno s mladima iz ranjivih skupina upozoravaju na važnost uključivanja samih mladih u kreiranje odgovora i mjera. Takav pristup najčešće rezultira osjećajem odgovornosti ili „vlasništva“ nad procesom, što u konačnici povećava vjerojatnost da će mlade osobe u mjerama ustrajati i aktivno sudjelovati. Budući da već postoje radna tijela poput Savjeta za praćenje implementacije Garancije za mlade, kao i mehanizmi javnog savjetovanja, ovo je jedna od mjera koja ne zahtijeva dodatna financijska ulaganja. Vrijedi istaknuti da su svi sugovornici koji rade direktno s mladima, neovisno o tome dolaze li iz udruga ili formalnih institucija, istaknuli da u svom radu koriste različite modele evaluacije. Također su istaknuli da, u najvećoj mogućoj mjeri, u planiranje i provedbu aktivnosti nastoje uključiti ideje i preporuke koje prikupe upravo od mladih osoba. Iako uključivanje korisnika u razvoj mjera nije nova ideja, njezina primjena i dalje je nedovoljno razvijena kada je riječ o mladima u NEET statusu, a osobito o mladima u nepovoljnom položaju.

**Sveobuhvatni pristup u radu s mladima**, osobito s onima iz ranjivih skupina, temelji se na spoznaji da problemi rijetko dolaze izolirano te da nezaposlenost često nije jedini čimbenik koji oblikuje životne okolnosti mladih. Primjerice, mladi Romi koji su sudjelovali u intervjuima redovito su isticali teške životne uvjete, poput odrastanja u kućama koje nisu uvijek imale pristup struji ili tekućoj vodi. U takvoj situaciji teško je očekivati da se bilo koja mlada osoba može fokusirati isključivo na učenje ili traženje posla. Upravo je primjer stanovanja posebno značajan s obzirom na to da predstavlja jedan od ključnih problema s kojima se mnogi mladi u Hrvatskoj suočavaju. Bez stabilnih i sigurnih životnih uvjeta, sve ostale intervencije – bilo obrazovne, socijalne ili one usmjerene na zapošljavanje – imaju ograničen učinak. U tom kontekstu, Vlada je 2025. godine donijela *Nacionalni plan stambene politike*<sup>41</sup> s ciljem boljeg odgovora na potrebe mladih. Mladi iz alternativne skrbi, kao i stručnjaci koji rade s njima, kao posebno pozitivan primjer ističu stambene zajednice, oblik zajedničkog stanovanja u koji se mladi

[40] <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/28825>

[41] [https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/NPSP/2025\\_03\\_26\\_NPSP.pdf](https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/NPSP/2025_03_26_NPSP.pdf)

uključuju nakon navršenih 18 godina. Ovaj model, koji je implementiran u nekoliko gradova, omogućuje mladima postupni prijelaz prema samostalnom životu uz podršku i mentorstvo, čime se smanjuje rizik od beskućništva i socijalne isključenosti. Jedna od najčešćih zamjerki ili propusta postojećeg sustava jest prevelika ovisnost o projektnim rezultatima i aktivnostima udruga, što dugoročno ograničava stabilnost i dostupnost podrške. S druge strane, pozitivna je strana ove situacije što velik broj praktičara na terenu već posjeduje iskustvo i znanje u provođenju mjera koje stvarno djeluju i pomažu mladima. Ključno je sada te dobre prakse integrirati u institucionalno podržane mehanizme, čime bi se osigurala dugoročna održivost i povećala vjerojatnost stvarnog utjecaja na živote mladih i širu zajednicu. Uzimajući u obzir sva već postojeća ulaganja u okviru godišnjih financijskih natječaja za udruge, vjerojatno je najjednostavnija promjena modela u kontinuirano financiranje u kojem **osobe na terenu** (zaposlene pri instituciji poput Zavoda za socijalnu skrb ili izvaninstitucionalno kroz udruhu) direktno rade s mladima i pružaju im podršku. Na taj način MRMSOSP zadržava mehanizam utjecaja i kontrole provođenja, a s druge se strane omogućava direktnija podrška mladima te uspostavlja mehanizam prenošenja uočenih izazova vertikalno s terena prema donositeljima odluka kako bi se bolje moglo odgovoriti na potrebe mladih.

Odgovorne institucije već su do određene razine prepoznale gotovo sve navedene probleme, što stvara dobre temelje za implementaciju preporučenih mjera. Mjere koje se provode kroz Garanciju za mlade, kao i širi spektar mjera aktivne politike zapošljavanja, u kombinaciji s rastom hrvatskog gospodarstva, pokazuju da je Hrvatska posljednjih godina na dobrom putu prema učinkovitijem adresiranju nezaposlenosti mladih. Ipak, mladi iz ranjivih skupina i dalje su u velikoj mjeri izvan dosega tih mjera, što naglašava potrebu za dodatnim individualiziranim i sveobuhvatnim pristupima.

**Zavod za socijalni rad provodi program socijalnog mentorstva,** dok HZZ također pruža mentorsku podršku mladima u NEET statusu koji se prijave na Zavod. Iako ove mjere već postoje, ostaje značajan prostor za njihovo unapređenje, primarno kroz proširenje opsega kako bi obuhvatile i one mlade osobe koje trenutno nisu uključene u sustav. Time bi se osigurala šira dostupnost podrške i povećala učinkovitost intervencija, osobito za one kojima je pomoć najpotrebnija. Pogotovo je širenje opsega važno u kontekstu već više puta spomenutog nepovjerenja mladih prema institucijama.

# 10. Zaključak

Cilj je ovog dokumenta bio prikazati postojeće aktivnosti u Hrvatskoj usmjerene na mlade u NEET statusu te, na temelju prikupljenih podataka, identificirati prostore za unapređenje, s posebnim fokusom na mlade iz ranjivih skupina. Sljedeći korak uključivao je pripremu i provedbu polustrukturiranih intervjua s ciljem istraživanja percepcije trenutne situacije iz perspektive mladih i stručnjaka. Intervjuirane su mlade osobe romske nacionalnosti te mlade osobe iz alternativne skrbi, svi s iskustvom NEET statusa, kako bi se dobila specifična perspektiva dviju ranjivih skupina.

Intervjuirani su stručnjaci iz raznih institucija i s različitim pozicija, uključujući one koji izravno rade s mladima u NEET statusu (poput zaposlenika u organizacijama civilnog društva, HZZ-u, CISOK-u), ali i stručnjaci koji se bave istraživanjem i razvojem politika usmjerenih na ovu skupinu mladih. Svi prikupljeni podaci objedinjeni su u konkretne preporuke za unapređenje postojećeg stanja. Preporuke su dodatno potvrđene od strane stručnjaka koji su sudjelovali na okruglom stolu, na kojem su predstavljani i razmotreni preliminarni rezultati analize te predložene mjere.

**Udio mladih u NEET statusu u posljednjih desetak godina bilježi pad, no iskustva i podaci iz najuspješnijih država pokazuju da u svakom trenutku određeni postotak mladih kontinuirano ostaje u ovom statusu.** Kao snažan argument za državnu intervenciju i adresiranje ovog izazova uglavnom se ističe **ekonomski „trošak“ koji predstavljaju mlade osobe u NEET statusu, osobito one koje se u njemu zadržavaju dugoročno.** Pritom se ne radi samo o trošku socijalne podrške za mlade koji se nalaze u riziku ili u situaciji ekstremnog siromaštva, već i o **propuštenoj prilici da te osobe doprinesu društvu svojim radom, znanjem i potencijalom.** Hrvatska, kao i sve druge zemlje članice EU-a, prepoznaje ovu situaciju te nastoji kroz različite mjere i instrumente smanjiti broj mladih u NEET statusu i skratiti trajanje njihova zadržavanja u tom statusu.

Provedbom intervjua sa stručnjacima, kao i s mladima iz ranjivih skupina (mladi Romi i mladi iz alternativne skrbi), te analizom primjera dobre prakse iz nekoliko EU zemalja razvijene su preporuke za donositelje odluka. Dio preporuka već je prepoznat od strane

donositelja odluka, ali su intervjui sa stručnjacima i mladima pokazali da dosadašnji napori ne ostvaruju željene rezultate, kao što je slučaj s **razvojem individualnog pristupa**. Osim toga, preporuke naglašavaju važnost **uključivanja mladih**, direktno tijekom kreiranja mjera, kao i kroz sustave evaluacije i prikupljanja povratnih informacija. U Hrvatskoj je već razvijan sustav praćenja mladih u NEET statusu, ali nije u potpunosti zaživio. Idući važan korak predstavljalo bi uvođenje **sustava ranog prepoznavanja** i intervencije usmjerene primarno na mlade u riziku od ulaska u NEET status, s naglaskom na mlade iz ranjivih skupina. Finalna preporuka jest opća preporuka važnosti široke perspektive, odnosno sagledavanja dodatnih izazova s kojima se mladi, a pogotovo oni iz ranjivih skupina, suočavaju – poput izazova u stanovanju, birokratskih prepreka i manjka povjerenja u sustav, što sve povećava vjerojatnost ulaska u NEET status i dužeg zadržavanja u njemu.

**Preporuke razvijene za potrebe ovog rada mogu poslužiti kao putokaz za daljnje korake.** Njihova je svrha potaknuti sustavne i koordinirane mjere koje država može i treba poduzeti kako bi dodatno smanjila udio mladih u NEET statusu te osigurala njihovu uspješniju integraciju u obrazovni sustav i tržište rada.

# 11. Bibliografija

1. Austrijska Vlada, *Education up to the age of 18*, pristupljeno 16. rujna 2025: [https://www.oesterreich.gv.at/en/themen/bildung\\_und\\_ausbildung/lehre-und-berufsbildende-schulen/ausbildung\\_bis\\_18](https://www.oesterreich.gv.at/en/themen/bildung_und_ausbildung/lehre-und-berufsbildende-schulen/ausbildung_bis_18)
2. Baturina, D., Majdak, M., & Berc, G. (2020). *Perspektiva NEET populacije u urbanoj aglomeraciji Zagreb prema percepciji stručnjaka i mladih u NEET statusu i kako im pomoći?*. Sociologija i prostor, 58(3(218)), 403-431.
3. Bedeniković, I. (2017). *(Ne)zaposlenost mladih i NEET populacija u Hrvatskoj*. Mali Levijatan, 4 (1), 75-90. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/187011>
4. Berc, G., Majdak, M., & Baturina, D. (2021). *Ples na rubu: okolnosti i iskustva položaja mladih u NEET statusu na području Grada Zagreba*. Croatian and Comparative Public Administration, 21(1).
5. Bežovan, G., Berc, G., Majdak, M., Baturina, D., & Rozman, S. (2019). *Kako odgovoriti na izazove integracije i reaktivacije mladih u NEET statusu*. Zagreb: Centar za razvoj neprofitnih organizacija.
6. Brunello, G. i de Paola, M. (2014). *The costs of early school leaving in Europe*. IZA Journal of Labor Policy, 3(1).
7. Cedefop. (2016). *Leaving education early: putting vocational education and training centre stage*. Volume II: evaluating policy impact. Luxembourg: Office of the European Union.
8. Dicks, A., Levels, M. (2022). *NEET during the School-to-Work Transition in the Netherlands*, In: Levels, Mark Brzinsky-Fay, Christian Holmes, Craig Jongbloed, Janine Taki, Hirofumi (Ed.): *The Dynamics of Marginalized Youth*, London, pp. 25-55
9. Eurofound. (2016). *Exploring the diversity of NEETs*. Publications Office of the European Union.
10. Eurostat (2022). *Young people in Europe, a statistical summary*. European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/15191320/KS-06-22-076-EN-N.pdf/7d72f828-9312-6378-a5e7-db564a0849cf?t=1666701213551>

11. Eurostat. (2024). *Young people neither in employment nor in education or training (NEET)*. <https://ec.europa.eu/eurostat>
12. Eurostat (2025). *Early school leaving in the EU: progress and challenges*. <https://education.ec.europa.eu/resources-and-tools/data-and-analysis-on-education-and-skills/key-trends-in-education/early-school-leaving-in-the-eu>
13. Eurostat (2024) *43% of EU's 25-34-year-olds have tertiary education*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240527-1>
14. Eurostat (2025). *Living conditions in Europe - poverty and social exclusion*. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living\\_conditions\\_in\\_Europe\\_-\\_poverty\\_and\\_social\\_exclusion](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion)
15. Eurostat (2017). *Teenage and older mothers in the EU*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20170808-1>
16. European Commission (2025). *ALMA: Aim-Learn-Master-Achieve: Active inclusion initiative for integrating disadvantaged young people not in education, employment or training (NEETs) through mobility*
17. European Commission. (2019). *Youth Guarantee monitoring reports*. Brussels: European Commission.
18. European Commission. (2020). *Reinforced Youth Guarantee*. <https://ec.europa.eu/social>
19. European Youth Forum. (2020). *Youth Guarantee: A step towards quality jobs*. <https://www.youthforum.org>
20. European Trade Union Confederation (ETUC). (2021). *Youth Guarantee and quality employment*. Brussels: ETUC.
21. EUR-Lex (2025). *Europski socijalni fond plus – ESF+ (2021. – 2027.)*. <https://eurlex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-social-fund-plus-esf-2021-2027.html>
22. Foulkes, H., Winnard, M. i Farnhill-Bain, J. (2023). *Entry and retention in the labour market: Narratives and solutions for NEET and care leaver employment support*. Education Development Trust i ERSA
23. Gojković, H. i Fotova Čiković, K. (2024). *The NEET population in Croatian labor market*. *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E*, 14 (2), 48-63.
24. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2025). *Mjere aktivne politike zapošljavanja iz nadležnosti Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje - Uvjeti i načini korištenja sredstava za provođenje mjera u 2025. godini*. <https://mjere.hzz.hr/katalog-mjera/opci-uvjetikoristenja-mjera-aktivne-politike-zaposljavanja-u-2025-godini/>
25. Hochstrasser, F., *What works in reducing NEET rates: The Netherlands* (2025). Youth Futures Foundation
26. ILO (2022). *Global Employment Trends for Youth*.
27. ILO. (2015). *What does NEET mean and why is the concept so easily misinterpreted?* Technical brief no 1. Geneva.

28. Klasnić, K., Kunac, S. i Rodik, P. (2020). *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: žene, mladi i djeca*. Zagreb: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
29. Klosse, S., Bekker, S., *NEETS – can the Dutch meet their needs?*, 2016, *Politiche Sociali* 2(2), Special issue on School-to-work transitions and youth unemployment policies: toward a shared European approach
30. Maguire, S. (2015). *NEET, unemployed, inactive or unknown – why does it matter?* *Educational Research*, 57(2), 121-132.
31. Matković, T., & Ostojić, J. (2019). *Tko što radi sada? Dob i rod kao odrednice položaja na tržištu rada u Hrvatskoj 2007-2018*. <https://tripalo.hr/knjiga-socijalno-demografskareprodukcija-hrvatske-2/>
32. Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, (2015). *Izvješće o provedbi Plana implementacije Garancije za mlade u 2014. godini*, Zagreb: Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
33. Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava. (2018). *Izvješće o provedbi Plana implementacije Garancije za mlade u 2016. godini*, Zagreb: Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
34. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. (2023). *Plan implementacije Garancije za mlade za 2022. i 2023. godinu*. <https://gzm.hr/wp-content/uploads/2023/01/Plan-implementacije-Garancije-za-mlade-2022-2023.pdf>
35. Mreža mladih Hrvatske. (2015). *Kako da Garancija bude za SVE mlade?* Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.
36. OECD (2010). *Off to a Good Start? Jobs for Youth*. OECD Publishing. Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264096127-en>
37. Pesquera Alonso, C., Muñoz Sánchez, P., & Iniesta Martínez, A. (2022). *Is there a uniform NEET identity in the European Union?* *International Journal of Adolescence and Youth*, 27(1), 207-220.
38. Razvojni europski centar inicijativa (bez dat). *Mogućnosti izlaska iz NEET statusa*. <https://centar-reci.hr/mogucnosti-izlaska-iz-neet-statusa/>
39. Ralston, K., Everington, D., Feng, Z., Dibben, C., (2021). *Economic Inactivity, Not in Employment, Education or Training (NEET) and Scarring: The Importance of NEET as a Marker of Long-Term Disadvantage*, *British Sociological Association*, vol 36. (1)
40. Rahmani, H. i Groot, W. (2023). *Risk Factors of Being a Youth Not in Education, Employment or Training (NEET): A Scoping Review*. *International Journal of Educational Research*, 120.
41. Serriere, N., Elder, S., (2025). *Handbook on policy areas to reduce youth in NEET status*. International Labour Organization, Switzerland
42. Skledar Matijević, A., Baranović, B., Farnell, T., Marušić, I., Matić Bojić, J., Mikulić, V., Odak, I., Perak, J., Pijaca Plavšić, E., Pikić Jugović, I., Puzić, S. i Šabić, J. (2023). *Unaprjeđenje pravičnosti i uključivosti srednjoškolskog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza i preporuke za javne politike*. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja

43. Sveinsdottir, V., Lie, S. A., Bond, G. R., Eriksen, H. R., Tveito, T. H., Grasdahl, A. L., & Reme, S. E. (2020). *Individual placement and support for young adults at risk of early work disability (the SEED trial). A randomized controlled trial*. *Scandinavian journal of work, environment & health*, 46(1), 50-59.
44. Statistics Austria., (2026). *120 000 young people neither in education nor employment*, <https://www.statistik.at/fileadmin/announcement/2026/03/20260311NEETsEN.pdf>
45. UNECE (2023). *Mean age of women at birth of first child*, <https://w3.unece.org/PXWeb/en/Table?IndicatorCode=34>
46. UNICEF. (2017). *Early Warning Systems for students at risk of dropping out. Policy and Practice Pointers for Enrolling All Children and Adolescents in School and Preventing Dropout*. Geneva: UNICEF Series on Education Participation and Dropout Prevention – Volume 2.

# 12. Prilozi

## UPITNIK ZA MLADE U NEET STATUSU

Pozdrav,

tijekom ovog intervjua postavljat ću ti nekoliko pitanja s ciljem da bolje razumijemo iskustva mladih koji su trenutno ili su ranije bili u NEET statusu (nisu u sustavu obrazovanja i osposobljavanja te nisu zaposleni). Tvoji odgovori pomoći će nam da shvatimo s kakvim si se problemima, izazovima, preprekama ili specifičnim situacijama susretao tijekom odrastanja, obrazovanja, zapošljavanja ili traženja posla. Ne postoje točni ili netočni odgovori – zanima nas tvoje osobno mišljenje, stavovi, iskustva i sve što želiš podijeliti.

Sudjelovanje u ovom istraživanju je potpuno **dobrovoljno, a razgovor će biti sniman**. Predviđeno trajanje intervjua je između **45 i 60 minuta, ali nije obavezno odgovoriti na svako pitanje. Od intervjua možeš odustati u bilo kojem trenutku.**

Hvala ti na sudjelovanju!

1. Datum intervjua:	2. Trajanje intervjua ( <i>unijeti minutažu</i> ):
3. Ime i prezime istraživača:	
Sad ću ti postaviti nekoliko socio-demografskih pitanja, odnosno pitanja vezana uz tvoju dob, mjesto života bračni/partnerski status i slično.	
1. <b>Kako bi se opisao?</b> _____ (M, Ž, na neki drugi način)	2. <b>Koliko imaš godina?</b> _____
<b>3. Gdje si proveo najveći dio svog života?</b> 1. Središnja Hrvatska      4. Istra i Primorje 2. Istočna Hrvatska      5. Dalmacija 3. Gorska Hrvatska      6. Inozemstvo	<b>4. Koliko ima stanovnika mjesto u kojem si pohađao osnovnu školu?</b> ( <i>ako si osnovnu školu pohađao u više mjesta, odgovori za ono mjesto u kojem si proveo najveći dio vremena</i> ) 1. Manje od 1.000 2. Od 1.001 do 10.000 3. Od 10.001 do 70.000 4. Od 70.001 do 150.000 5. Od 150.001 do 500.000 6. Više od 500.000

<p><b>5. Koje si narodnosti?</b></p> <p>1. Albanac/Albanka                      7. Rom/Romkinja  2. Bošnjak/Bošnjakinja                8. Srbin/Srpkinja  3. Crnogorac/Crnogorka                9. Talijan/Talijanka  4. Hrvat/Hrvatica                        10. Ukrajinac/Ukrajinka  5. Makedonac/Makedonka            11. Nešto drugo:  6. Mađar/Mađarica                      _____</p>	<p><b>6. Koji je tvoj trenutni bračni ili partnerski status?</b></p> <p>1. Samac  2. U partnerskom/izvanbračnom odnosu  3. U braku  4. Razveden</p>
<p><b>7. Procijeni vlastiti materijalni status:</b></p> <p>1. Znatno niži od prosjeka  2. Nešto niži od prosjeka  3. Prosječan  4. Nešto viši od prosjeka  5. Znatno viši od prosjeka</p>	<p><b>8. Smatraš li se pripadnikom:</b></p> <p>__ etničke manjine  __ vjerske manjine  __ nacionalne manjine  __ LGBTIQ+ osobom  __ osobom s invaliditetom  __ osobom koja živi u ruralnoj sredini  __ osobom slabijeg socio-ekonomskog statusa  __ ništa od navedenog</p>
<p><b>9. Koji je tvoj trenutni stambeni status?</b></p> <p>1. Živim s roditeljima u nekretnini u njihovom vlasništvu  2. Živim s roditeljima u unajmljenom stanu/kući (podstanarstvo)  3. Živim sam u nekretnini koju sam kupio vlastitim sredstvima  4. Živim u nekretnini koja mi je darovana ili kupljena od strane roditelja/obitelji/drugih osoba  5. Živim s partnerom ili bračnim partnerom u zajedničkoj nekretnini (kupljenoj, naslijeđenoj ili dobivenoj na korištenje)  6. Živim sam u unajmljenom stanu/kući (podstanarstvo)  7. Živim s partnerom ili bračnim partnerom u unajmljenom stanu/kući (podstanarstvo)  7. Živim u domu za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi  8. Nešto drugo: _____</p>	<p><b>10. Koji je tvoj (trenutni) obrazovni status?</b></p> <p>1. Odustao sam od osnovne škole  2. Završio sam osnovnu školu, ali nisam upisao srednju školu  3. Trenutno pohađam srednju školu u trajanju od 1 do 3 godine  4. Trenutno pohađam srednju školu u trajanju od 4 do 5 godina  5. Pohađao sam srednju školu, ali ju nisam završio  7. Trenutno pohađam specijalistički program usavršavanja (npr. za majstora)  8. Pohađao sam specijalistički program usavršavanja, ali ga nisam završio/završila  9. Trenutno pohađam program visokog učilišta  10. Pohađao sam program visokog učilišta, ali sam odustao  11. Trenutno pohađam preddiplomski studij  12. Pohađao sam fakultet, ali sam odustao na preddiplomskom  13. Trenutno pohađam magisterij  14. Pohađao sam magisterij, ali sam odustao  15. Trenutno pohađam dodatne tečajeve i slično</p>

<p><b>11. Koji je najviši stupanj obrazovanja tvoje majke?</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Nezavršena osnovna škola</li> <li>2. Završena osnovna škola</li> <li>3. Nezavršena srednja škola</li> <li>4. Završena trogodišnja srednja škola</li> <li>5. Završena četverogodišnja srednja škola</li> <li>6. Nezavršena viša škola</li> <li>7. Viša škola</li> <li>8. Nezavršen fakultet</li> <li>9. Fakultet</li> <li>10. Nezavršena specijalizacija ili doktorat</li> <li>11. Specijalizacija, doktorat</li> <li>12. Neprimjenjivo (<i>u slučaju da nema majku</i>)</li> </ol>	<p><b>12. Koji je najviši stupanj obrazovanja tvog oca?</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Nezavršena osnovna škola</li> <li>2. Završena osnovna škola</li> <li>3. Nezavršena srednja škola</li> <li>4. Završena trogodišnja srednja škola</li> <li>5. Završena četverogodišnja srednja škola</li> <li>6. Nezavršena viša škola</li> <li>7. Viša škola</li> <li>8. Nezavršen fakultet</li> <li>9. Fakultet</li> <li>10. Nezavršena specijalizacija ili doktorat</li> <li>11. Specijalizacija, doktorat</li> <li>12. Neprimjenjivo (<i>u slučaju da nema oca</i>)</li> </ol>
-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

OSNOVNA PITANJA I POTPITANJA:	BILJEŠKE:
<b>Iskustvo obrazovanja</b>	
<p><b>1. Ranije si naveo da je tvoj obrazovni status ..... referirati se na pitanje br. 10. Možeš li mi opisati koji su bili razlozi zbog kojih nisi dalje nastavio svoje školovanje?</b></p> <p>1.1. Ima li još neki razlog?</p> <p>1.2. Koji bi razlog naveo kao ključni faktor zbog kojeg si odlučio prekinuti daljnje školovanje? Ili je bilo više faktora?</p>	
<p><b>2. Što bi rekao da je bila glavna vanjska prepreka tvojoj odluci da ne nastaviš daljnje školovanje? Npr. nisu imali podršku škole, nisu imali podršku roditelja, nisu imali financijskih mogućnosti.</b></p> <p>2.1. Ima li neki osobni razlog za tvoju odluku da ne nastaviš školovanje? Primjerice, nisi više želio nastaviti, bilo ti je teško ili se nisi snašao u školi/na fakultetu/tečaju?</p>	

<p><b>3. Da danas imaš priliku nastaviti svoje školovanje, bi li ponovno ušao u sustav obrazovanja? Objasni zašto DA ili NE.</b></p> <p>3.1. <b>Ako je odgovor bio DA, pitanje:</b> Kako misliš da bi za tebe osobno bilo najlakše i najbolje ponovno se uključiti u sustav obrazovanja?</p> <p>3.2. Tko bi ti, po tvom mišljenju, mogao najviše pomoći u tome? Znaš li gdje bi mogao pronaći informacije o ponovnom uključivanju u sustav obrazovanja?</p> <p>3.3. <b>Ako je odgovor bio NE, pitanje:</b> Zašto ne bi nastavio školovanje? Što te sprječava ili zbog čega ne bi ponovno pokušao?</p> <p>3.4. Koje probleme ili razloge vidiš kao glavne prepreke nastavku školovanja?</p>	
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

Iskustvo traženja posla i zapošljavanja	
<p><b>4. U koju kategoriju bi se svrstao s obzirom na svoj trenutni status traženja posla ili zaposlenja? Pročitat ću ti nekoliko opcija, a ti izaberi onu koja najbolje opisuje tvoj trenutni status:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a) kratkoročno sam nezaposlen (manje od 6 mj.)</li> <li>b) dugoročno sam nezaposlen (više od 6 mj.) Navesti koliko: _____</li> <li>c) nezaposlen sam jer brinem/njegujem o članu(ovima) obitelji</li> <li>d) nezaposlen sam jer sam majka/otac djeteta/djece</li> <li>e) radim povremeno ili sezonski, bez sigurnosti stalnog zaposlenja</li> <li>e) nezaposlen sam jer sam obeshrabren oko traženja posla*</li> <li>f) ubrzo ću se zaposliti/nastaviti institucionalno školovanje /započeti trening</li> <li>g) nešto drugo: _____</li> </ul> <p><b>4.1. Ako e):</b> Možeš li pojasniti zašto si obeshrabren u traženju posla?</p>	
<p><b>5. Kako bi opisao da tvoj trenutni status utječe na tvoju dnevnu rutinu, obaveze i slobodno vrijeme?</b></p>	

<p><b>6. Usmjerimo se sada na tvoja iskustva s traženjem posla. Kakva su tvoja iskustva? Ako nisu tražili posao, postaviti pitanje 6.2.</b></p> <p>6.1. <i>Pitanje za poticaj:</i> Gdje si tražio posao? Kako si dolazio do oglasa?</p> <p>6.2. Koji su razlozi zbog kojih ne tražiš posao? Ili zašto ne možeš tražiti posao, tj. raditi?</p>	
<p><b>7. Kakvo je tvoje iskustvo s institucijama?</b> Zanima nas jesi li bio u kontaktu s nekim od sljedećih institucija, kakvo ti je bilo iskustvo i kako si se osjećao.</p> <p><b>7.1. Hrvatski zavod za zapošljavanje</b> - jesi li prijavljen na burzu? Zašto DA ili NE? Objasni.</p> <p>7.1.1. Imaš li savjetnika na zavodu za zapošljavanje? Kako ti pomažu ili možda odmažu? Imaš li povjerenja u njih?</p> <p><b>7.2. Zavod za socijalnu skrb</b> - jesi li ikad bio u kontaktu s Centrom za socijalnu skrb? 7.2.1. Ako da, kako bi opisao to iskustvo? Jesi li se osjećao saslušano i podržano?</p> <p><b>7.3. Pravosudni sustav</b> - jesi li imao kontakt s policijom, sudom ili nekim drugim dijelom pravosudnog sustava? Ako da, zbog čega i kako si to doživio?</p> <p>7.3.1. Je li te netko informirao o tvojim pravima? Jesi li imao dojam da se tvoj glas čuo?</p>	
<p><b>8. Želiš li se zaposliti? DA ili NE (ovo pitanje postaviti SAMO ako je ispitanik NE ZAPOSLEN)</b></p> <p><b>8.1.</b> Ako DA – Koje su glavne prepreke ili razlozi zbog kojih se <u>ne možeš zaposliti</u> ili ako NE – koji su razlozi zbog kojih se <u>ne želiš zaposliti</u>?</p> <p><b>8.2.</b> Ima li još neki razlog koji želiš istaknuti?</p>	

Iskustvo diskriminacije i socijalne isključenosti	
<p><b>9. Na temelju onoga što si naveo u pitanju 8. socio-demografskih pitanja, možeš li podijeliti svoja iskustva ili opažanja u vezi s utjecajem tvoje pripadnosti [.....] na tvoj obrazovni put i traženje posla?</b></p> <p>9.1. Jesi li tijekom svog školovanja ili traženja posla doživio diskriminaciju zbog toga, i je li to imalo utjecaj na tvoje školovanje? Molim te, opiši.</p>	
<p>10. Ako se NE smatra pripadnikom ni jedne manjine (<i>pitanje 8. iz socio-demografskih pitanja</i>):</p> <p><b>Jesi li tijekom školovanja ili traženja posla osjećao da si doživio diskriminaciju zbog nečega?</b></p> <p>10.1. Je li to imalo utjecaj na tvoje školovanje? Molim te, opiši.</p>	
Iskustvo mladih iz alternativne skrbi i romskih zajednica	
<i>Ovisno o statusu ispitanika postaviti pitanja 11A ili 11B.</i>	
<p><b>11.A.1. Jesi li se ikad osjećao da zbog toga što dolaziš iz alternativne skrbi / što si odrastao u domu za nezbrinutu djecu, nalaziš u rizičnoj situaciji koja je pridonijela tvom prekidu školovanja ili nemogućnosti nastavka školovanja? Objasni.</b></p> <p><b>11.A.2. Jesi li se ikad osjećao da zbog toga što dolaziš iz alternativne skrbi /što si odrastao u domu za nezbrinutu djecu, nalaziš u rizičnoj situaciji koja je pridonijela nemogućnosti pronalaska posla ili odustanka od traženja posla?</b></p>	
<p><b>11.B.1. Jesi li se ikad osjećao da zbog toga što si pripadnik Romske nacionalne manjine, nalaziš u situaciji koja je pridonijela tvom prekidu školovanja ili nemogućnosti nastavka školovanja? Objasni.</b></p> <p><b>11.B.2. Jesi li se ikad osjećao da zbog toga što si pripadnik Romske nacionalne manjine, nalaziš u rizičnoj situaciji koja je pridonijela nemogućnosti pronalaska posla ili odustanka od traženja posla?</b></p>	

## Identifikacija mogućih rješenja

**12. Što misliš, kako bi se mogle prevladati prepreke na koje si naišao, i čija pomoć i podrška bi ti bile najkorisnije u tome? Kako škola, lokalna zajednica, mentori, odgojitelji bi mogli pomoći u tome?**

**13. Postoji li još neka vrsta pomoći ili podrške koju nisi imao, a misliš da bi ti stvarno pomogla da nastaviš školovanje ili lakše nađeš posao?**

13.1. Koji oblik pomoći bi ti najviše olakšao nastavak školovanja ili povratak na tržište rada – financijska pomoć, mentorstvo, psihološko savjetovanje ili nešto drugo?

13.2. Koje informacije ili resurse trenutno smatraš najpotrebnijima kako bi poboljšao svoje šanse na tržištu rada?

**14. Što bi poručio ljudima koji donose odluke o mladima koji se nalaze u situaciji sličnoj tvojoj? Misliš li da oni mogu pomoći? Kako bi ti država mogla pomoći da poboljšaš svoju situaciju?**

14.1. Imaš li neke konkretne prijedloge koje bi predložio?

## Vodič za intervju sa stručnjacima

Slijedi nam nekoliko socio-demografskih pitanja, odnosno pitanja o godinama, obrazovanju, stažu i slično.	
<p><b>1. Kako biste se opisali?</b> _____ (Ž, M, na neki drugi način)</p>	<p><b>2. Koliko imate godina?</b></p> <p>1. Između 18 – 25</p> <p>2. 26 – 33</p> <p>3. 34 – 41</p> <p>4. 42 - 49</p> <p>5. 50 – 57</p> <p>6. 58 – 65</p> <p>7. Više od 65</p>
<p><b>3. Koji je Vaš najviši stupanj završenog obrazovanja?</b></p> <p>1. Osnovno obrazovanje / osnovna škola (ISCED 1)</p> <p>2. Srednje obrazovanje / srednja škola (ISCED 2/3)</p> <p>3. Prvostupnik ili ekvivalentna razina (ISCED 6)</p> <p>4. Magisterij ili ekvivalentna razina (ISCED 7)</p> <p>5. Doktorska ili ekvivalentna razina (ISCED 8)</p>	<p><b>4. Koliko godina staža imate (sveukupno)?</b></p> <p>_____ (upisati godine)</p>
<p><b>5. Koliko godina radite s mladima?</b></p> <p>_____ (upisati godine)</p>	<p><b>6. Koliko godina radite s mladima u NEET statusu?</b></p> <p>_____ (upisati godine)</p>
<p><b>7. Gdje ste trenutno zaposleni?</b></p> <p>1. ministarstvo</p> <p>2. nacionalna agencija za zapošljavanje (središnjica)</p> <p>3. nacionalna agencija za zapošljavanje (lokalne podružnice)</p> <p>4. zavod za socijalnu skrb (središnjica)</p> <p>5. zavod za socijalnu skrb (lokalne podružnice)</p> <p>6. lokalna javna institucija vlasti (gradska uprava, gradske službe i sl.)</p> <p>7. odgojno-obrazovni sustav (škole, fakulteti) x</p> <p>8. centri za informiranje i razvoj karijere (CISOK)</p> <p>9. organizacije civilnoga društva</p> <p>10. nešto drugo: __javna odgojna ustanova _____</p>	<p><b>8. Koja je Vaša trenutna pozicija na radnom mjestu?</b></p> <p>(npr. menadžer, koordinator, savjetnik, volonter, istraživač, itd.)</p> <p>__odgojiteljica/ metorica_____</p> <p>(upisati odgovor ispitanika)</p>
	<p><b>9. Koliko često direktno radite ili ste u direktnom kontaktu s mladima u NEET statusu na mjesečnoj razini?</b></p> <p>1. vrlo rijetko (jednom do dva puta mjesečno)</p> <p>2. rijetko (nekoliko puta mjesečno) x</p> <p>3. povremeno (svaki tjedan po par sati)</p> <p>4. redovito (svakog dana)</p> <p>5. ne znam, ne mogu procijeniti</p> <p>6. ne radim direktno s mladima u NEET statusu</p>

OSNOVNA PITANJA I POTPITANJA:	BILJEŠKE:
<b>Percepcija i identifikacija mladih u NEET statusu</b>	
<p><b>1. Kako u Vašoj instituciji/organizaciji identificirate mlade koji se nalaze u NEET statusu?</b></p>	
<p><b>2. Na koji način stupate u kontakt s ovom skupinom mladih? Da li nastavno na određena nastojanja i korake Vaše institucije/organizacije, ili pak mladi samoinicijativno dolaze k vama?</b></p>	
<p><b>3. Možete li nam opisati što konkretno radite u radu s mladima u NEET statusu? Koje su vaše glavne aktivnosti, zadaci ili uloge u tom kontekstu?</b></p>	
<p><b>4. Što biste rekli da su neke najčešće karakteristike mladih u NEET statusu s kojima radite?</b></p> <p><i>(ne čitati: npr. dob, razina obrazovanja, socio-ekonomski status, obiteljski kontekst, prethodna radna iskustva)?</i></p>	
<p><b>5. Postoje li određene podskupine unutar NEET populacije mladih za koje smatrate da su posebno rizične ili teško dostupne za programe podrške?</b></p> <p><i>(ne čitati: npr. mladi iz romske zajednice, mladi s invaliditetom, mlade majke, mladi bez odgovarajuće roditeljske skrbi)?</i></p> <p>5.1. Što biste predložili kao korake da se taj problem/problemi riješe?</p>	
<b>Izazovi i prepreke u radu s mladima u NEET statusu</b>	
<p><b>6. Koji su po Vašem mišljenju glavni uzroci zbog kojih mladi dospiju u NEET statusu?</b></p> <p>6.1. Ima li još neki uzrok koji želite istaknuti?</p>	
<p><b>7. S kojim izazovima se Vi osobno susrećete u radu s mladima u NEET statusu?</b></p> <p><i>Primjerice u direktnom radu s mladima, u suradnji s drugim institucijama, organizacijama, školama, poslodavcima.</i></p>	
<p><b>8. Prema Vašem mišljenju, koje bi bile dvije (2) najveće prepreke s kojima se mladi u NEET statusu suočavaju prilikom povratka u OBRAZOVNI SUSTAV?</b></p>	
<p><b>9. Prema Vašem mišljenju, koje bi bile dvije (2) najveće prepreke s kojima se mladi u NEET statusu suočavaju prilikom ulaska na TRŽIŠTE RADA?</b></p>	

Programi podrške i intervencije	
<p><b>10. Kakve programe podrške provodi Vaša institucija/organizacija za mlade u NEET statusu? Istaknite dva najvažnija.</b></p> <p>10.1. Kako ocjenjujete njihovu uspješnost i učinkovitost za mlade u NEET statusu po pitanju vraćanja u obrazovni sustav i/ili na tržište rada?</p> <p>10.2. Postoje li službene evaluacije učinaka tih programa?</p>	
<p><b>11. Prilikom oblikovanja ili kreiranja tih programa, uključujete li iskustva ili preporuke mladih u NEET statusu koji su prethodno sudjelovali u vašim programima ili s kojima ste surađivali?</b></p> <p><b>Ako da, na koji način?</b></p> <p><b>Ako ne, navedite razloge.</b></p>	
<p><b>12. Kako mladi reagiraju na postojeće programe podrške? Jesu li (ne)zadovoljni?</b></p>	
Preporuke i unaprjeđenje sustava podrške	
<p><b>13. Kako biste ocijenili suradnju između različitih institucija i organizacija koje rade s mladima u NEET statusu?</b></p> <p>13.1. Koju organizaciju smatrate najviše kompetentnom za rad s mladima u NEET statusu?</p> <p>13.2. Gdje vidite prostor za poboljšanje suradnje između različitih institucija i organizacija?</p>	
<p><b>14. Prema Vašem mišljenju, koje su ključne kompetencije koje stručnjaci trebaju imati da bi bili uspješniji u radu s mladima u NEET statusu?"</b></p>	
<p><b>15. Navedite dvije (2) ključne mjere koje bi mogle prevenirati ulazak mladih u NEET status i tko bi ih trebao provoditi (država, lokalne institucije, civilni sektor, itd.)</b></p>	
<p><b>16. Postoji li praksa iz inozemstva ili drugih sektora koju smatrate korisnom za implementaciju u hrvatski sustav rada s mladima u NEET statusu?</b></p>	
<p><b>17. Kada biste sutra mogli donijeti jednu stratešku odluku koja bi poboljšala položaj mladih u NEET statusu u Hrvatskoj, koja bi to odluka bila?</b></p>	

